

tekstil

TEKSTİL İŞÇİLERİ SENDİKASI YAYIN ORGANIDIR. YIL:5 - SAYI:67 - ARALIK 1972

BAŞARILI BİR SÖZLEŞME İÇİN SENDİKAMIZIN ÇEVRESİNDE KENETLENECEĞİZ

işçiyiz
biz
ellerimiz
hünerli
aklımız
yaratıcıdır

tekstil

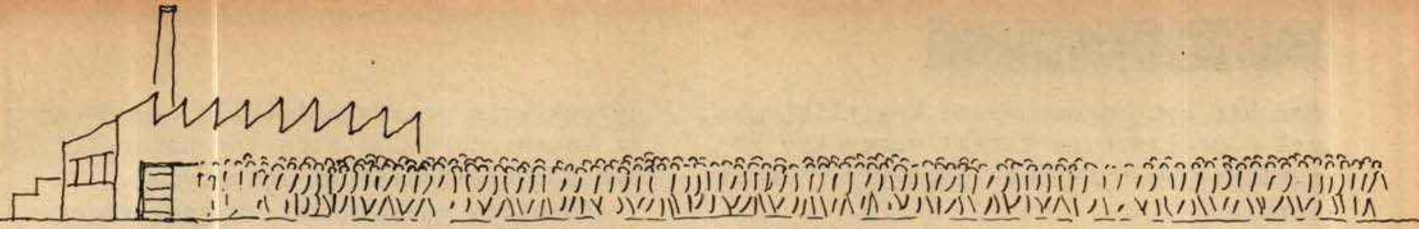
SAHİBİ: RIZA GÜVEN YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ ABDULLAH SERT- ADRES:SIHHIYE AP. NO 9,CAĞALOĞLU,ISTANBUL- TELEFON 26 85 90 - BASKI: KARACA OFSET- DİZGİ VE DÜZENLEME: ASYA ORGANİZASYON-AYDA BİR YAYINLANIR- AYRICA PARA İLE SATILMAZ.

biz işçiler...

Okumak, hem de çok okumak
zorunda olduğumuzu biliyoruz.
İşçi sınıfının kurtuluşuna giden
yol elbette
yiğitlik ister, cesaret ister.
Ama bilginin yol göstermediği
yiğitlik kördür, yenilir.
Bilginin ışığında yürümeyen
cesaret hedefsizdir, sapıtır.
Bilgili olmak işçi sınıfı için var
olabilmek sorunudur.
Bu gün elimizdeki
şu yoksul değilse bile alçakgönüllü
derginin satırlarında başlayan
bu okuma yarın
kalın kalın kitaplara
dönüşecektir.
Sorunlarımızı çözebilmek için
kolayından bir reçete yoktur.
Yeryüzündeki bütün değerlerin yaratıcı
gücü olan işçiler
bütün bilgilerin de sahibidirler.
Bizim binlerce ve binlerce yıllık
hünerlerimizin, görgülerimizin
akıllarımızın birikiminden
oluşan bilgileri yalnız biz
işçiler insanlığın kurtuluşu
için kullanırız.
O yüzden de hepimiz bilgili olmak
zorundayız. Bunun yolu ise okumaktan
geçer...

...diyoruz!

BÜYÜK TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ DEVAM EDİYOR

Sendikamız greve ne zaman baş vurulacağını iyi bilmenin güveni içindedir

Sendikamız ile Tekstil Sanayii işverenleri arasında başlayan büyük toplu sözleşme görüşmeleri ile ilgili olarak geçen sayımızda bilgi vermiştik.

Bu arada İşverenler Sendikası Genel Kurul'u toplanmış ve yeni bir yönetim kurulu işbaşına gelmiştir. Bu kadro değişikliği sırasında da görüşmelere bir kaç gün zorunlu ara verilmiştir. Kısa süren bu aksamadan sonra toplu Sözleşme görüşmelerine yeniden başlanmıştır.

İşverenler Sendikasının yeni yöneticileri, daha önceki oturumlarda sendikamız tarafından verilen tekliflere cevap olarak bazı teklifler ileri sürmüşlerdir. İşçilerin çıkarları ile bağdaştırılması mümkün olmayan bu tekliflerin sendikamız tarafından olumsuz karşılanması üzerine uyuşmazlık ihtimali, ortaya çıkmıştır.

Bunun üzerine İşverenler Sendikasının yöneticileri tekliflerinin bir uyuşmazlığa yol açacak kadar kesin olmadığını, bu teklifler üzerinde görüşmelerin devam etmesini istemişlerdir.

Bu durumda uyuşmazlık havası dağılmış ve görüşmelere yeniden başlanmıştır.

Uzun süreden beri devam etmekte olan görüşmeler sırasında işverenlerimizi temsil eden sendika yöneticilerinin görüşmeleri uzatmak ister bir tavır takınmaları, daha başka bir deyimle "ağırdan almaları" Tekstil yöneticilerinin gözünden kaçmamıştır. İşverenler Sendikasının bu tutumunun nedenleri ile ilgili olarak, sendikamız yöneticileri,"Şimdilik açıklanmasında önemli sakıncalar olan bazı sebeplerden dolayı işverenler sendikası böyle davranmaktadır" demişlerdir.

Oldukça çetin geçen büyük sözleşme görüşmeleri sırasında işveren temsilcileri görülüyor.

Bu konuda bilgilerine başvurduğumuz tekstil yöneticileri ayrıca, " Bu gerçeklerin açıklanmasında şimdilik sakınca gördüğümüzdeh olayların gelişmesine kadar bekleyeceğiz.Yalnız üyelerimizin değil bütün Tekstil işçilerinin sırtın

dan bir oyun oynanmasına kesinlikle engel olacağız. Buna fırsat vermemeye kararlıyız ve önleyecek güçteyiz." demişlerdir.

Karşı sendikanın, bu sözleşmelerdeki tutumuna ilişkin sorumuzu ise Tekstil yöneticileri şöyle cevaplamışlardır:

" Tekstil işçilerin tenceresi sözkonusu olduğu zaman, yıpranmak pahasına da olsa, onlara zarar verebilecek anlamsız çıkışlardan her zaman kaçınmıştır. Bu gün yaptığı da başka bir şey değildir. Her şey bitip gerçeklerin açıklanmasında sakınca kalmayınca, işverenler sendikası ile aynı zamanda görüşmeleri yürütmekte olan karşı sendikanın tuttuğu değişik yolların altında yatanları da açıklayacağız."

ANLAŞMA OLMAZSA

Her şeye rağmen bir anlaşma zemini, ortamı bulunamazsa sendikamızın tutumu ne olacktır? şeklindeki bir sorumuz da Tekstil yöneticileri tarafından açıklığa kavuşturulmuştur. Bu konuda yöneticilerimiz:" Sendikamız geçen dönemlerde olduğu gibi, işkolumuzun özellikleri ile uyuşmak kaydı ile, koşulların el - verdiğince, yeterli, geçim şartlarımıza cevap verebilecek nitelikte, işgü - venliği sağlayabilecek yetenekte, tutarlı bir toplu sözleşme imzalamayı başaracaktır. Bu sözleşmeyi, masa başında, akla uygun yollarla bağlamayı amaç bildiğimiz bir kere daha ve önemle belirtiriz. Tekstil grevi bir amaç değil de bir araç, ama en son kullanılması gereken bir araç olarak görür. Ama sendikamız içtenlikle savunduğu bu görüşe karşılık işverenlerin uzlaşmaz bir tavırda ısrar etmeleri ile karşı karşıya kalırsa, bu etkili aracı kullanmakta el bette çekimser davranmayacaktır. Bu kuru sıkı bir iddia değil, sendikamızın, binlerce ve binlerce yürekli üyesinden aldığı güçle verdiği bir teminattır" demişlerdir.

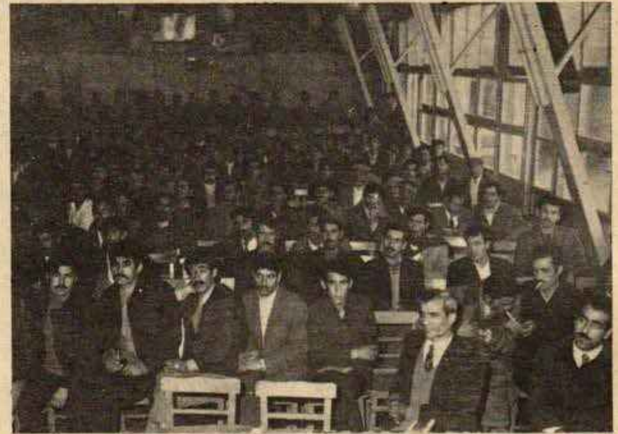
Son olarak görüşmelerin şu andaki, durumu böyle bir grev ihtimalini öne - çıkarmakta mıdır ? sorusunu cevaplayan Tekstil yöneticileri şu açıklamayı yapmışlardır: " Henüz böyle bir savaşa karar verecek kadar iplerin gerilmediği, köprülerin atılmadığı kanısındayız. Gelecek sayımızın yayınlandığı, yayınla - nacağı günlerde durumun aydınlanacağı, gerçeklerin açıklanabilirlik kazanacağı kanısındayız. Şu anda ise hararetli, bir görüşme faaliyeti içindeyiz".

Yukarıda açıklamalar da gösteriyor. Sendikamız işçilerin ekonomik alandaki başarıları için, pahalılıkla, yoksulluk la savaşmaları için kararlı ve ciddi, tutumunu sürdürmektedir. Bu durumda uyanık tekstil işçilerinin, yalan ve iftiralara yüz vermeyip, ortalığı bulandırmak isteyenlere itibar etmemesi gerekmektedir. Kanımızca teksitl işçileri, bunu başarabilecek görgü ve yetenektedirler...

● Gaziantep şubemiz kongresini yaptı

Gaziantep Şubemizin kongresi 26 Kasım günü kalabalık bir üye sayısı ile yapılmıştır.

Önceleri çok az sayıda arkadaşımı - zın katıldığı kongrelere karşılık şube kongremiz bu defa 400'ü aşkın arkadaşımızın katılmasıyla yapılmıştır.

Gaziantep Şube Kongresinden bir görünüş

Gene geçen yıllardan farklı olarak, 14 işçi arkadaşımızın söz aldığı kon - grede konuşmacılar ülkemizin ekonomik, siyasal sorunlarına değinmişler, asgari ücret, SSK gibi işçilerin kangrene, dönüşmüş yaralarına değinmişlerdir.

Genel Merkez görevlisi Müfettiş Hüseyin Akduman arkadaşımızın yönettiği kongrenin sonunda şu arkadaşlarımızın şube yöneticiliğine seçildiği anlaşılmıştır:

SSK, Anayasaya, Uygarlığa ve Hükümete Ters Düşüyor

GÖRÜŞ

RIZA GÜVEN

1186 sayılı yasa ile emeklilik yasasında yapılan değişikliklerden sonra Sosyal Sigortalar Kurumu yetkililerinin bir yabancı uzman raporuna dayanarak kurumun geleceği konusunda kuşku yaratan ve sigortalıların kazanılmış haklarının geriye alınmasına ilişkin arzuları Çalışma Bakanının «kazanılmış haklara dokunulmayacaktır» bir kaç kez verdiği demeçlere rağmen devam etmektedir. Bilindiği gibi 1196 sayılı yasa değişikliği emeklilik yaşını kadınlarda 55'den 50'ye, erkeklerde 60'dan 55'e düşürmüş, 25 yıllık sigortalıya memurlarda olduğu gibi emekli olma hakkını vermiş, sigortalının sigortaya girmeden önceki 10 yıllık çalışmasını borçlandırmak suretiyle emeklilik süresine katmayı öngörmüştür.

Bunun doğal sonucu olarak yasanın yürürlüğe girmesi ile emekli sayısında bir hızlanma olmuştur.

Bu uygulamalar başlayınca, kurum içindeki bazı çıkarcı memurların parmakları bulunduğu anlaşılan yolsuzluklar da artmıştır.

Kuşkusuz bu uygulamalarda kurum bazı zorlamalarla karşılaşmış olabilir. Ve de bazı tedbirlerin alınması gerekli bulunabilir. Fakat bu tedbirler düşünülürken «vur abalıya» tüm yükün işçilerin omuzuna yüklenirse bu büyük haksızlık olduktan başka çağdaş uygarlığa ve Anayasamızın sosyal devlet ve eşitlik ilkelerine ters düşer.

T.C. Anayasamız devletimizi sosyal bir devlet olarak nitelemiş. Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağını öngörmüştür.

Uygarlık ise her gün daha ileri haklar ve yaşantı ilkelerine dayalıdır. Geriye dönüş yoktur uygarlıkta.

Bu temel ilkelere rağmen S.S.K.'nun yönetim kurulu kazanılmış hakları ortadan kaldırmağa dönük bir takım çabalar içindedir. Bunu her gün basında başka başka haberler olarak izliyoruz.

Bu yazıyı yazmamıza neden olan haber 4 aralık günü basında manşet olan S.S.K. Teknik Komisyonu raporu olmuştur.

Bu raporda emekli primlerinin yüzde 100 arttırılması, emekli yaşının kadınlarda 55'e, erkeklerde 60'a çıkarılması, sigortacılığın 20 yaşında başlatılması, emekliliğe esas olan ücretlerin son 10 yılda en yüksek kazançlı 7 yıl ortalamasının alınması, gibi sosyal devlet eşitlik prensipleri ve çağdaş uygarlığa ters düşen öneriler saptanmıştır.

Kuşkusuz S.S.K. bir bunalım içindedir. Geleceğinden herkes kuşku duymaktadır.

Fakat emeklilik işlemlerinde ortaya çıkan yolsuzlukların önlenmesi konusunda alınacak tedbirler dışındaki önerilere katılmamıza imkân yoktur. Raporda saptanan örnekler ne kadar doğru olursa olsun, çalışma ve yaşantı koşullarımıza uymaz bunlar.

S.S.K.'nin bunalımdan kurtarılması için hazırlattırılan raporda temel sorunlara girilmekten sakınıldığını görmekteyiz. Bize göre S.S.K.'nin bunalımdan kurtarılması için önceki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi alınması gerekli tedbirler çok başkadır. Fakat bu önerilerimizi S.S.K.'nin memurlarından oluşan teknik komisyon saptamaktan korkmaktadır.

Bir kez daha kurumun içine düştüğü sıkıntıların nedenlerini saptamak ve önerilerimizi açıklamakta yarar görüyoruz.

1 — Kurumun kuruluş yasası bozuktur.

2 — Kurumun yönetim biçimi yanlıştır.

3 — Kurumun işçi ve işverenlerden topladığı primler iyi değerlendirilmemektedir.

4 — Kurumun gelirleri sosyal devlet anlayışına uygun olarak oluşmamaktadır.

5 — Kurumda büyük israf vardır.

Kurumu bu çıkmaza sokan temel nedenlerden bir kısmı bunlardır.

Önerilerimiz;

Kurumun kuruluş ve işleyişini sağlayan yasa geçirdiğimiz 22 yılın deneyleri gözönünde tutularak yeniden düzenlenmelidir. Bu yasa düzenlenirken;

a) Kurumun yönetimi siyasal iktidarlardan kurtarılarak, en az işçi kadar primle katkıda bulunması koşulu ile hükümet işçi ve işverenlerin yönetimine verilmelidir.

b) Kurumun gelirleri kurulacak bir bankada bankacılığımız koşullarına göre değerlendirilmelidir.

c) Devlete ve işverenlere verilmiş krediler en kısa zamanda geri alınmalıdır.

d) Personelin normal kadroya indirilmesi sağlanarak israf önlenmelidir.

e) Sosyal konutların yapımı kurum tarafından sağlanarak müteahhitlere sağlanmakta olan kazançlar kuruma aktarılmalıdır.

g) Sosyal Sigortalar Genel Kurulu ağlama duvarı olmaktan kurtarılmalı, uygulanması zorunlu kararlar veren bir organa dönüştürülmelidir.

Bu gerçekler ortada dururken kurumu sıkıntıdan kurtaracağız diye işçilerin primlerini arttırmayı, emeklilik yaşını yükseltmeyi düşünen, sosyal devlet ilkesine ve uygarlığa ters düşen önerileri yapanlara gülmek gerekir.

Mehmet Ali Tiryaki (Başkan), Mahmut Tekin (Başkanvekili), Beşir Bey (Şube Sekreteri), Hacı Çoban, Mehmet Özkan Müslim Aslan, Sinan Dönmez, Kemal Kırmızıateş, Ahmet Doğanlar, Musa Altınbaşak, Rasim Peltek.

Gaziantep şubemizin yeni yöneticilerine, sözleşmenin yaklaştığı şu günlerde başarılar dileriz.

• Elazığ'da Teksif bir daha yenildi

Teksif, Elazığ'lı tekstil işçilerinden yediği şamarın acısını hazmedemedi

ğinden ortalığı karıştırmak için yeni, anlamsız oyunlar tezgahlamak istemekte fakat he defasında kayaya çarpmaktadır

Son olarak işyerin düzeyinde kaybettiği yetkiyi elde edebilmek için işkolu yetkisine sarılan Teksif işverenleri işkolu sözleşmesine çağırmıştır. Yetkili olmayan bir sendikanın çağrısının bir anlam taşımadığını görerek işverenin görüşmelere gitmemesi üzerine Teksif tantanalı bir grev kararı almıştır

Ne var ki grevin kapıya kağıt asmaktan ibaret olmadığını unutan Teksif Elazığ'lı Tekstil işçilerinden acı bir şamar daha yemiştir.

Yapılan grev oylaması, Teksif'in önesürdüğü bir dizi parlak vaade rağmen sonuçsuz kalmıştır. İşçilerin tamamına yakın bir çoğunluk grev oylamasında açıkça, "Teksif'e hayır" demişlerdir.

Elazığ'da Tekstil Sendikasının imzaladığı toplu sözleşme ile, Teksif tarafından yıllar boyunca alınan zamların tümünden fazla zam elde edildiğini, bir çok önemli sosyal güvenlik tedbiri elde edildiğini bilinçle kavrayan işçiler Teksif'e hakkettiği cevabı bir kere daha vermişlerdir.

• Mensa'da görüşmeler devam ediyor

Bir süre önce örgütlenme çalışmalarının tamamlanıp yetkimizin kesinleştiğini bildirdiğimiz Mensa fabrikasındaki işçi arkadaşlar adına sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri devam etmektedir. Bu konuda bilgisine başvurduğumuz Tekstil Sendikamızın bir yöneticisi "Mensa görüşmeleri son derece olumlu bir hava içinde, devam etmektedir" demişlerdir.

• Kirişçioğlu işçileri greve "evet" dedi

Zeytinburnunda kurulu Kirişçioğlu işyerinde bir süreden beri devam etmekte olan toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlanmıştır.

Daha örgütlenme çalışmalarının başladığı günlerde her türlü sendika çalışmasına karşı çıkan ve işçilere bir çok çirkin baskı uygulamaya yeltenen Kirişçioğlu patronu aynı uzlaşmaz tutumunu toplu sözleşme görüşmeleri sırasında da sürdürmüştür.

Toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girmesi üzerine durum Bölge Çalışma Müdürlüğüne aktarılmış ve konu uzlaştırma kuruluna götürülmüştür. Ne var ki patron uzlaştırma kurulunda da aynı olumsuz tavrını sürdürünce uyuşmazlık kesinleşmiş ve sendikamızın grev hakkı doğmuştur. Kirişçioğlu fabrikasında alınan grev kararı hemen ilan edilmiş, işçi arkadaşlara, patrona ve resmi kuruluşlara duyurulmuştur.

Bu sırada Kirişçioğlu patronu, sonbir çırpınışla, sendikamızın işyerinde çoğunlukta olmadığını önesürmüş ve grev oylaması istemiştir.

İşverenin bu çocukça tedbiri üzerine, fabrika'da grevoylaması yapılmıştır. Grev oylamasının sonucu işverene gereken dersi verecek kadar açık ve seçiktir. Oylamanın yapıldığı sandıktan çıkan oylara göre 28 işçi "greve evet" demiş, yalnızca 6 işçi "greve hayır" demiştir.

Sendikamız yetkilileri bu konuda, "Kirişçioğlu fabrikasında artık düğümü grev çözecektir. Ama hemen belirtelim ki işverenin kendisi bu durumu yaratmıştır. Şimdi de cezasını çekmektedir. Haklarımızın korunması için kararlıyız" demişlerdir.

• İzmir şubesi yöneticileri belli oldu

Kuruluşunu daha önce haber verdiğimiz İzmir Şubemizin yeni yöneticileri belli olmuştur. Bir süre önce kendi kongre kararı ile fesh edilip Tekstil Sendikasına katılan Emsis Sendikasındaki arkadaşlarımızın bulunduğu şube yönetim kurulumuz şu arkadaşlardan oluşmuştur:

Başkan Abdullah Bebek, Başkan vekili Muharrem Çetiner, Sekreter Cengiz Aydın, üyeliklere de Süheyla Dokuz, Perihan Menteş, Halil Aldemir, İsmet Kökçü, Nasuh Bayrı, Sabrettin Unutmaz, Mustafa Yavaş, İbrahim Gülgönül.

Bir çeşit kurucu kurul durumunda olan İzmir Şubemiz yönetim Kurulu bir yıl içinde şube kongresini yapacaktır.

Eski Emsis Sendikası Başkanı olan arkadaşımız ise şubemizin profesyonel organizatörü olmuştur.

olaylar zinciri

büyük basın işçileri aldatıyor

Babıali, İstanbul'da bir semtin adıdır. Cağaloğlu semtine kimileri Babıali der. Ama Türkiye'de Babıali dendiği zaman bir semt değil,gazetelerin, dergilerin, kitapların çıktığı yer anlaşılır. Doğrudur da. Türkiye'de yayınlanan gazetelerin, dergilerin kitapların hemen hepsi burada çıkar.

Bu yüzden "Babıali basını" dediğimiz zaman, ülkemizde yayınlanan belli başlı gazeteleri, dergileri anlarız. Her biri yüz binlerce satan dev gazeteler, Hürriyet, Milliyet, Tercüman , Günaydın, Gün, Saklambaç, Son Havadis, Cumhuriyet, Akşam, Fotoroman, Resimli Roman, Teksas, Tom Miks, Hey,Ses, Hayat, Akbaba ve daha niceleri... Bunların hepsine birden, kestirmeden "Babıali basını" diyoruz.

Çağımızda radyo ve televizyon ile birlikte haberleşmeyi, fikir, bilgi alışverişlerini hep bu araçlarla yapmaktayız. Bu yüzden basın, "kitle haberleşme araçları" diye de anılır.

NEDİR BABIALİ BASINI?

Hergün garkına bile varmadan, ekmek gibi, su gibi bir ihtiyaç belleyerek satın aldığımız şu gazetelere bir göz atalım. Bunlar bizim fabrikalarımızı andıran dev matbaalarda (baskı fabrikaları) basılır, dizilir,hazırlanır, katlanır. Her biri için milyonlara varan sermayeler yatırılmıştır. Her birinde tıpkı bizler gibi yüzlerce işçi çalışır. O gazetelerde çalışanlar da tıpkı bizler gibi bazen sabah postasında, bazen orta postada, bazen de gece postasında çalışırlar.

Kısacası gazeteler de bir çeşit fabrika mallarıdırlar. Çorap gibi, kumaş gibi, iplik gibi, ilaç gibi, otomobil, buzdolabı gibi...

Demek ki gazetelerin de bir patronu vardır. Yani sermayadarı.Bu patron gazetenin nasıl olması gerektiğine karar verir, ne yazması gerektiğine karar verir, kimlerden yana olmasına karar verir.

İlk bakışta yanılıp da, " Eh adamın malı değil mi? Ne isterse yapar." diye düşünenimiz çıkabilir...Ama işin biraz daha derinine inmemiz icap eder.

Gazete bir maldır ama öteki mallardan önemli bazı ayrılıkları olan bir maldır. Çorabı giyeriz, ayağımız ısınır, kumaştan elbise yaparız, soğuktan korunuruz. İlaç alırız hastalığımıza iyi gelsin diye. Otomobile bineriz,bizi bir yerden bir yere çabucak taşır.

Peki gazete aldığımız zaman ne olur? Nasıl bir ihtiyacımızı karşılarız gazete ile? İşte sorunun püf noktası da burada. Gazetenin öteki mallardan ayrıldığı yer burada.

Gazete bizim kafamıza seslenir.Bilgilerimize yön verir. Eğer gazetede "Adana pamuk işçilerinin gündeliği elli liraya yükseldi ama gene de işçi

bulunamıyor." diye bir haber okuduğumuz zaman ister istemez bir bilgi ediniriz. Nedir bu bilgi? "Haa deriz,demek Adana'da patronlar işçiye yüksek gündelik veriyor. Oraya gidip işçi olsam ne iyi. Günde elli lira gündelik alırdım. Ne güzel para." diye düşünürüz.

Bu habere inanmak zorundayızdır.Gidip Adana'da bu haberin doğru olup olmadığını araştıramıyacağımıza göre, inanmaktan başka çaremiz yoktur.

Arada bir, "Şu gazeteler de pek yalan yazıyor canım" deriz ama,genellikle gazetede okuduklarımız bilgi dağarcığımıza yerleşir.

YANLIŞ BİLGİ NELERE YOL AÇAR?

Yukarıda gazetenin sahibinin bir patron olduğunu söylemiştik. Sonra da gazetelerin istesek de istemesek de bilgilerimize yön verdiğini, beynimizi etkilediğini, düşüncelerimizi değiştirdiğini açıklamıştık.

Şimdi bu iki durumu birden gözönüne alalım.Ya gazetenin yazdığı haber doğru değilse. Ya patronların çıkarına göre düzenlenmişse. Gazetenin de sahibi patron olduğuna göre, o gazetelerin patronların çıkarlarını korumasından, onların düdüğünü çalmasından daha tabii bir şey düşünülemez. Bir kere daha söyleyelim, bugün Babıali basını sermayedar sınıfın yanındadır.Onların çıkarlarını savunmaktadır. Aralarında sıkı bir alış veriş de vardır zaten.Öteki patronların sahip oldukları malların reklamları hep gazetelerde yapılmaktadır. Gazeteler bu reklamlardan büyük gelirler elde etmektedirler.

Şimdi az önce verdiğimiz örneği göz önüne alalım. Adana'da pamuk ırgatlarının gündeliklerinden söz etmiştik . Diyelim ki Adana'da pamuk işçisi vardır ve bunların sayısı pamukları toplamaya yeterlidir. Gündelikleri de diyelim ki 25 liradır.

Şimdi ancak toplamaya yetecek kadar pamuk işçisi varsa bu durum büyük toprak sahiplerinin işine gelmeyecektir . Çünkü yedek işçi olmadığından gündelikleri indiremeyeceklerdir. Oysa biz işçiler iyi biliyoruz ki, patronların doymak bilmeyen kâr iştihası ücretleri durmadan düşürmek ister. Ücretleri düşürebilmek içinse işçinin çok olması gerekmektedir. Eğer bir yerde istenilenden çok işçi varsa, bunların bir bölüğü işsiz kalacaktır. İşsizlik açlık demek olduğuna göre, bu işsizler, çalışan arkadaşlarıyla rekabete gireceklerdir. Sözgelimi 25 lira yerine 20 lira gündelikle çalışmaya razı olacaklardır.

İşte küçücük, pek önemsiz görünen gazete haberi örneğimiz burada şu işe yaramaktadır. Bu haberleşme aracıyla "Adana'da pamuk işçilerinin 50 lira gündelik aldığı" yalan haberini okuyan işsizler, doğru Adana'nın yolunu tutacaklardır. Ardından da Adana'da işsizler ordusu yığılacak ve patronlar ücretleri istedikleri gibi düşüreceklerdir. Düşük ücretle çalışmak istemeyenlere de kapının yolu gösterilecektir. Çünkü nasıl olsa kapıda bekleyen ve daha da düşük ücretle çalışmaya razı yüzlerce işsiz işçi vardır.

NE YAPABİLİRİZ BU DURUMDA?

Yukarıda uzun uzun adeta bıktırasıya bir önneği açıkladık. Küçük bir gazete haberinin altında yatan gerçeği belirtmeye çalıştık. Bunu yaptık, çünkü patronların basınına işçi gözüyle bakmayı becerebilmemiz gerek.Bu patron yanlısı, sermaye yanlısı basının yaptığı kötülükler, yarattığı yanılgılar yanlış haber vermekle de bitmiyor çünkü.

Bu patron gazetelerinde, bu sermaye yanlısı gazetelerde, işçilerin dertleri, dilekleri, uğradıkları haksızlıklar hemen hemen hiç yer almazken, bal-

dır bacak resimleri, incir çekirdeğini doldurmaz cinayet haberleri yer alıyor. Bu haberler ise bizlerin, ülkede bütün üretimin ortaya çıkmasını sağlayan biz emekçilerin dertlerini, dileklerini, sorunlarını arkalara itiyor, gözlerden gizliyor.

ÇARESİ...

Bu gazetelerden hayır beklemek, biz işçiler için mümkün değil. Bu gazetelerin, patronların çıkarlarını savunduğunu, onların düdüğünü öttürdüğünü artık bir iyice bellemeliyiz,hemen ardından da çaresini düşünmeliyiz.

Çaresi besbellidir. İşçi sınıfı, kendi yayın organlarına sahip olmalıdır. Günlük gazetesiyle, haftalık dergisiyle, aylık dergisiyle, kitabıyla , işçi sınıfının işçi sınıfının çıkarlarını savunan, onlara kendi sınıfımızın çıkarlarına uygun haberler, bilgiler veren yayın organlarına sahip olmalıyız. Bunun başka türlü bir çözümü mümkün değildir.

VAR MI BÖYLE YAYINLARIMIZ?

İşçi sınıfının yayın organları var mı? Bir işçi basınından söz edebilir miyiz? Babıali'de bu işi yapmaya çalışanlar, öteki patron gazetelerinin ve bütün öteki patronların ağır baskıları altındadırlar. Yıkılmamak, ayakta kalabilmek için güç bela direnmektedirler.

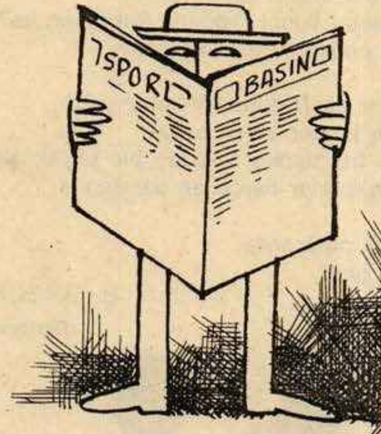
Bir de sendikalarımızın gazeteleri, dergileri var. Sözgelimi şimdi elimizde tuttuğumuz: Tekstil. Yeterli değil, evet. Öteki gazeteler gibi zengin değil. Doğru ama ne olursa olsun bizden yana. İşçi sınıfının çıkarlarından yana. Elbette işçi sınıfı geliştikçe, birliği güçlendikçe onun yayın organları da daha bir zenginleşecek, güçlenecektir.

MÜCADELE BİR BÜTÜNDÜR

Bugün bütün sermayedar sınıflar son derece iyi örgütlenmişlerdir. Açıklayalım bunu: Bütün patronlar işveren sendikalarında kenetlenmişlerdir, birbirlerine destek olmaktadırlar. Sanayi ve Ticaret Odalarında örgütlenmişlerdir. Sınıflarının çıkarlarını savunmaktadırlar. Siyasi partilerde örgütlenmişlerdir. Sınıflarının çıkarlarını siyaset alanında savunmakta,siyasi iktidarı ellerinde tutmaktadırlar.

Buna karşılık işçi sınıfı henüz körpedir, gençtir. Güçlüdür ama acemidir de. Örgütlenmesini tamamlayamamıştır. Patronların bin bir türlü oyunu sonucu sendikalarda bile birleşememiştir. Bugün sendika bulunmayan fabrikalar vardır.Sendikalaşanlar birçok sendikalara bölünmüşler,güçleri parçalanmıştır. Sarı sendikalar, patron yanlısı sendikalar (Teksif gibi) işçi sınıfı arasında kol gezmektedir. Henüz bin siyasal partiye sahip olamamıştır.

Oysa mücadele bir bütündür, dedik.. Henüz gücünü kuvvetini tam toplayamamış olan işçi sınıfının yayın organları da, yani gazeteleri, dergileri de bağlı bulunduğu sınıf gibi cılızdır, sesini uzaklara duyuramamaktadır. İşçi

sınıfı mücadelesi güçlendikçe işçi basınının da gücü artacaktır.

Gücümüzün artması ise demokratik haklarımıza sahip çıkmamızla mümkündür. Hemen bütün sayılarımızda bıkmadan, usanmadan tekrarladığımız demokratik haklarımıza sahip çıkma gereği işte böyle açıklanır. Anayasa'mızın bizlere sağladığı olanaklardan yararlanarak önce fabrikamızda sonra iş kolumuzda en sonra da bütün sınıfımızda örgütlenmemizi kotarmak zorundayız. O zaman örgütüyle, basınıyla,bilgisiyle, gücüyle yenilmez bir işçi sınıfı çıkacaktır ortaya.

Bütün bu çabalar sırasında da "Babıali basınının" bütün aldatmacalarına saptırmalarına karşı uyanık olmalıyız

OKUMUŞ BİR İŞÇİ SORUYOR

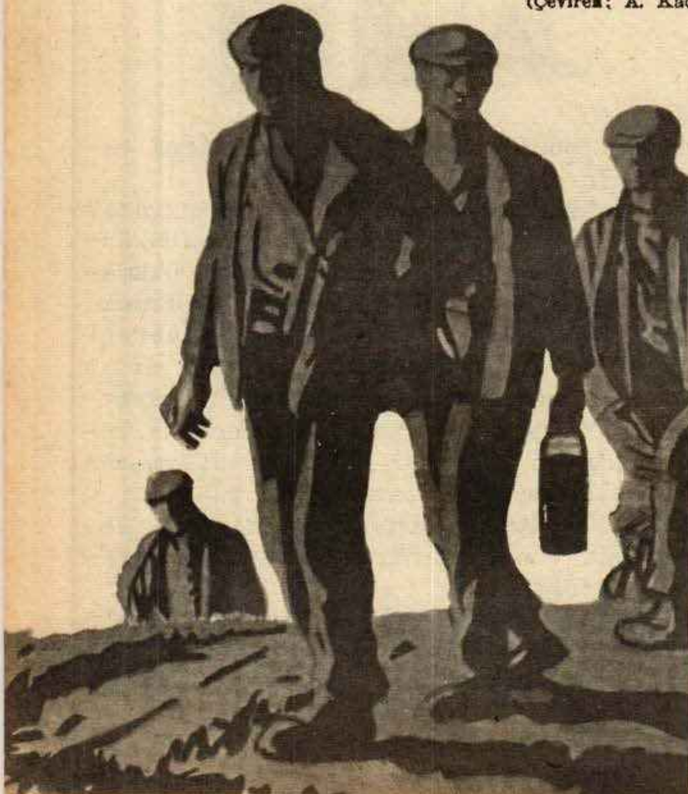
Yedi kapılı Teb şehrini kuran kim?
Kitaplar yalnız kralların adını yazar.
Yoksa kayaları taşıyan krallar mı?
Bir de Babil varmış boyuna yıkılan,
kim yapmış Babil'i her seferinde?
Yapı işçileri hangi evinde oturmuşlar
altınlar içinde yüzen Lima'nın?
Ne oldular dersin duvarcılar Çin Seddi bitince?
Yüce Roma'da zafer anıtı ne kadar çok?
Kimlerdir acaba bu anıtları diken?
Sezar kimleri yendi de kazandı bu zaferleri?
Yok muydu saraylardan başka oturacak yer
dillere destan olmuş koca Bizans'ta?
Atlantid'de, o masallar diyarında bile,
boğulurken insanlar uluyan denizde bir gece yarısı,
bağırıp imdat istedilerdi kölelerinden.
Hindistan'ı nasıl aldıydı tüysüz İskender?
Tek başına mı aldıydı orayı?
Nasıl yendiydi Galyalıları Sezar?
Bir ahçı olsun yok muydu yanında onun?
İspanyalı Filip ağladı derler
batınca tekmil filosu.
Ondan başkası acaba ağlamadı mı?
Yediyıl Savaşını İkinci Frederik kazanmış ha?
Yok muydu ondan başka kazanan?

Kitapların her sayfasında bir zafer yazılı.
Ama pişiren kimler zafer aşını?
Her adımda fırt demiş fırlamış bir büyük adam.
Ama ödeyen kimler harcanan paraları?

İşte bir sürü olay sana.
Ve bir sürü soru.

B. BRECHT

(Çeviren: A. Kadir)

TEKELCİ

15-16 Haziran işçi olayları olunca, işçilere ve örgütlerine ağır saldırılar yapıldı. Parlemento kürsüsünden anayasasız profesör(!) bir parti başkanı baş saldırıcılar içindeydi ve Anayasaya aykırı bir kanunu savunarak devleti kurtarma hevesindeydi. (Şimdilerde kapitale bağımlı bir avuç milletvekiliyle, kendini iktidar görerek devleti kurtarma sevdasında olduğu gibi, o günlerde de hızlıydı) Önünden ve ardından bu konuda diğer bir ateşli de Türk-İş'in genel sekreteriydi. Kılıfına uydurarak tekelci sendikacılığı getirecek yasayı parlementoya sokturan, yasa çıkınca-da Anayasa'ya aykırı değildir diye vaveylayı basan bu genel sekreter gazetelerde sütun sütun yazılar yazıyordu. Sonra olaylar geçti, bir dolu işçi tutuklandı, yargılandı, acılara sokuldu. Derken Sendikalar Kanunu'nun anayasaya aykırılık iddiası Anayasa Mahkemesi'ne geldi ve de bu genel sekreterimiz 126 daktilo sayfası tutan savunmasıyla Anayasa Mahkemesine koştu. Sonuç : Anayasasız Profesöre, sınıfından kopmuş bürokrat genel sekreterin çırpınmalarına rağmen Sendikalar Kanunu anayasaya aykırı bulundu, yasa iptal olundu. Bundan sonra profu iktidar gibi gördük, genel sekreter ise terfian kontenjandan senatör oldu. Oysa batı, batı diye ağzımıza sakız yaptığımız ülkelerde böyle bir davranışı olan kişiler toplum hayatından ve de politikadan çoktan sıyrılıp, kaybolup giderler. Bizde hernedense terfian işlem görürler...

SENDİKACILIK

Hernedense değil, nedeni belli...

Amaç çok açık aslında. Türkiye gibi azgelişmiş ülkelerde tekelci sermayenin kontrolunda bir kapitalist uygulama bulunduğundan, sürekli zaman kazanmak ve oyalamak gereklidir. Gerçekte dünya kapitalizmi aynı sancı icindedir. Uluslar ve Çalışınlar sömürüye karşı çıktıkça, özgürleştikçe tekelci sermayenin zaman kazanma yolunda telaşı daha da artmaktadır. 15-16 Haziran'dan önce bilinçli işçilerin ve örgütlerinin çağa daha uygun, Türkiye'nin koşullarına daha uygun ve işler bir sendikacılık ve bu sendikacılığı düzenliyecek yasama istekleri vardı. Siyasi iktidarı ellerinde bulunduranlar bunu kavrayarak aceleyle tekelci bir yasayı, faşist bir yasayı tezgaha koyup, oyalamaya girdiler. Bir anlamda başardılar da. Bugün bile elimizde, iptale rağmen boşluk boşluk üzerine olan bir yasa var ve Türk sendikacılığı bunun büyük acısını çekmektedir.

Daha da oyalanacağız

Kuşkumuz olmasın, daha da oyalanacağız. 12 Mart'tan bu yana reform denildi durdu, iki sene dolmak üzereyken ancak"takvimi" çıktı ortaya. Tutucu güçlerden oluşan bir yasama meclisinden ilerici atılımlar bekleyecek kadar biz hayale dalmadık. Niye ileri atılam yapsınlar ki? Bu bozuk düzen değil midir ki, bir mutlu azınlığa keyit çattırıyor. Bu bozuk düzen değil midir ki, vergi kaçırtıyor ithalat, ihracat numaralarıyla milyonların sıfırını çoğalttırıyor. Bu bozuk düzen değil midir ki, köylünün ürününü kapkaççıya, işçinin emeğini fırsatçıya aktarıyor... Şimdi biz diyoruz ki, ithalat, ihracat numaralarından, sömürü dalaverelerinden vazgeç, vatanı, milleti, köylüyü, kentliyi düşünerek ve de elini vicdanına koyarak devleti yenibaştan hem de halka dönük olarak düzenle...İşte cevabı : Reform takvimi. Üstüne üstlük birkaç da hatıra fotoğrafı bindi mi bu işler sonuçlanmış olur.

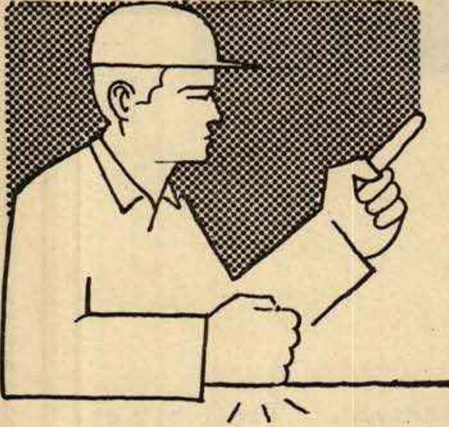
İşte bir başkası ...

Birbiri ardına lokavt kararları var bugünlerde. Deri iş kolunda oldu, tekstil iş kolunda oluyor. Demir-Döküm'de milyonlarca zarara rağmen işveren iki aydır direniyor. Niçin? Çok kötü durumda gibi gözüküp yasal yeni imkanlara kavuşarak çalışanlara kazık atmak, yine çalışanlara gözdağı vermek. Aynı fukaralık edebiyatı içinde yeni kredi imkanlarını zorlamak, yeni taviz-leri özel teşebbüse kazandırmak.

Işverenlerimize göre tüm kabahat toplu iş sözleşmesi düzeninde, sendikacılıkta...Sanki o astronomik fiat zamlarını mallara işçiler yaptı, sanki işçiler piyasadakileri üçe alıp, onüçe sattı.

Bu sızlanmalara alışmalıyız. Çünkü düzen bir dönbaba düzenidir. Kazığı çalışanlar yiyecektir, kazık atanlar sadece ses çıkmamasını isteyeceklerdir. Onlara göbeklerinden bağlı temsilcilerinin de, şimdilerde tek eylemleri eski siyasilere haklarını iade etmek, böylece geçmiş oniki senenin kesin hesabını görmektir. Bu hesabı birde Güvenlik Mahkemeleriyle sağlama alırlarsa, keyifleri tam olacaktır.

Abdullah Sert

Anayasa Mah

«ANAYASA MAHKEMESININ SENDIKALAR KA
BÖLÜMLERE BU SYIMIZDA YER VERIYORUZ.
LANABILEN IŞÇI SINIFININ, YASALARIN TOP
LAYABILECEĞINI GÖSTERMEKTIR.»

4 — 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değişik 5 inci maddesinin 1 sayılı bendindeki bir kimsenin sendikaya üye olmasının sendikanın yetkili organının kabulü koşuluna bağlanmasını öngören kuralın Anayasa'ya aykırılığı sorunu:

Herhangi bir işçinin bir sendikaya girme yetkisi bulunduğu gibi sendikanın da kendi varlığını ve gelişmesini korumak için sendika çalışmalarına zararlı olacağına inandığı kimseyi kendi içine almaktan kaçınma hakkı vardır. Bu bakımdan üyeliğe engel durumu bulunanların üye olma istemlerinin reddi olağandır. Ancak kuralın yazılışına göre kuruluşun yetkili organının kabulü veya reddi; yalnızca onun dileğine ve değerlendirmesine bırakılmıştır. Bu kural uyarınca yöneticilerin bir isteklinin sendikada üye olmasını gerçekten nesnel ölçülere göre engelleyemeyecek herhangi bir nedenle, (Örneğin yetkili organın üyelerinin hoşuna gitmemesi veya sendikaya girmek isteyenin ileride kendilerini sendika içindeki yöneticiliklerinden yoksun bırakabileceğini sanmaları yüzünden) sendikaya girme istemini reddetmeleri yetkileri içindedir; böyle sınırsız bir yetki ise Anayasa'nın değişik 46 ncı maddesinin işçilere tanıdığı dilediği sendikaya üye olma özgürlüğünü özü bakımından zedelemektedir. Yasada sendikaya girme isteminin reddedilmesi nedenlerine ilişkin herhangi bir kural bulunmadığı gibi haklı nedene dayanmayan reddetmelere karşı üye adayının dava açabileceğini öngören bir kural dahi yoktur. Bu nedenlerle iptal istemi yerindedir. Anayasa'nın değişik 46 ncı maddesine aykırı bulunan (ve mesleki teşekkülün yetkili organının kabulü) deyiminin iptali gerekmektedir

5 — 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değişik 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan sendika üyeliğinden çekilmenin noter önünde olabileceği kuralının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Sendikadan çekilmenin sağlam bir düzene bağlanmamış olması, uygulamada büyük karışıklıklara neden olmakta, birçok dolanlı işlere yol açmakta, sendikaların düzenli olarak çalışma olanaklarını kaldırmakta ve dolayısiyle sendikadan çekilmemiş bulunan işçiler için sendika çalışmaları yoluyla elde edecekleri haklardan zamanında veya hiç yararlanamama sonucunu doğurmaktadır. Nitekim bu yoldaki sakıncaları görmüş bulunan bir çok sendikalılar, kendi tüzüklerinde inceleme konusu yasa kurallarına yaklaşık biçimlerde bazı düzenlemelere yer vermişlerdir. Görülüyor ki, Yasa ile sendikalardan çekilme konusunun, gerek sendika çalışmaları ve gerekse sendikada kalan ve çekilen işçiler yönlerinden birtakım biçim koşullarına bağlanmasında kamu yararı ve düzeni bakımlarından gerek vardır. Yasa ile bu konuda öngörülen biçim koşulları, işçiler ve sendikalar yönünden haklarının zamanında kullanılmasını sağlayıcı bir güvenceyi de oluşturması nedeniyle çekilme hakkının kullanılmasını engelleyeceği ve dolayısiyle bu hakkın özüne eylemli olarak etki yapacağı düşünülemez.

6 — 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değişik 9 uncu maddesinin 2 sayılı bendinin a, b, c fıkralarında öngörülen en az 1/3 çoğunluk koşullarının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Burada sorunun anlaşılabilmesi için önce dava konusu kuralların kısaca açıklanması zorunludur. 274 sayılı Yasanın 9 uncu maddesi (Sendika, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları) başlığını taşımaktadır. Bu maddenin 1 sayılı bendinde işçi sendikalarının aynı işyerinde ya da aynı işkolundaki işyerlerinde çalışan işçiler arasında veya birbirleri ile ilgili işkollarında çalışan işçiler arasında kurulacağı bildirilmektedir. 2 sayılı bendinin (a) fıkrasında bir işçi sendikasının Türkiye çapında çalışabilmesi için kurulu bulunduğu işkolunda çalışan sigortalı işçilerin en az 1/3 ünü üye yazmış olması öngörülmektedir. Anılan 2 sayılı bendin (b) fıkrasında işçi federasyonlarının aynı işkolunda kurulmuş sendikalardan en az ikisinin bir araya gelmeleri ve o işkolunda çalışan sigortalı işçilerin en az 1/3 ünü bir araya getirmesi koşulları ile, (c) fıkrasında ise işçi konfederasyonlarının a ve b fıkralarına göre sendika ve federasyonlardan en az 1/3 ünü ve Türkiye'deki sendikalı işçilerin de yine en az 1/3 ünü üye olarak bir araya getirmesi koşulları altında kurulabileceği kurala bağlanmıştır.

Davada anılan kurallarda öngörülen 1/3 sınırlandırmalarının sendika ve sendika birlikleri kurma özgürlüğünün özüne dokunduğu, onun için de Anayasa'ya aykırı bulundukları ve bu bakımdan iptalleri gerektiği ileri sürülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere 9 uncu maddenin 2 sayılı bendinin (a) fıkrası kuralı ilk bakışta sendikanın kurulmasına ilişkin bir kural olmayıp işçi sendikasının Türkiye çapında görev yapabilmesi için konulmuş bir kuraldır. Bu kurala göre belli işkolunda çalışan sigortalı işçilerin en az 1/3 ünü üye olarak kendisinde toplamış bulunmayan bir işkolu işçi sendikasının Türkiye çapında çalışmalar yapabilmesi yasaklanmaktadır. Demek ki, yazılışı bakımından yorumu yapılacak olursa, kuralın sendikaların kuruluşunu değil, yalnızca çalışma alanlarını sınırlandırmakta olduğu görülmektedir. Ancak her kuruluşun ereği, o kuruluşun gelişmesi ve çalışması olduğundan işçi sendikasının çalışma alanı için konulan bu sınırlandırma, ister istemez, onun kuruluşunu da etkilemektedir; gerçekten çalışma alanı kuruluşundan önce sınırlandırılmış bulunan bir işkolu işçi sendikası, daha kurulurken gelişemez durumda ortaya çıkmış bir sendika niteliğindedir ve çalışması belli alanla sınırlı bulunan bir işkolu sendikasının genişlemesi olanağı yoktur; çünkü onun çalışmaları belli alan içinde sıkışıp kalacaktır ve daha başka alanlarda sendika çalışmaları yaparak yeni yeni üyeler kazanması ve gitgide büyüyerek Türkiye çapında çalışan ve etkili bulunan bir sendika durumuna gelmesi düşünülemez. Demek ki işkolu işçi sendikalarının çalışma alanı için konulan bu sınırlandırma sonuçta onların kuruluşunu iyice etkilemekte ve onları ölü doğmuş duruma sokmaktadır. Başka deyimle bir sendika kurulduğu anda o işkolundaki sigortalı işçilerin 1/3 ünü üye yazamıyacağından, ancak kurulduktan sonraki çalışmaları ile kendisini beğendirip üye sayısını artırabileceğinden, Türkiye çapında çalışma olanağı sağlanmayan sendika, Yasanın aradığı 1/3 sigortalı işçi sayısını üye yazma koşulunu gerçekleştiremiyecektir ve böylece tartışma konusu kuşul yüzünden, Türkiye çapında çalışan sendikalar kurulması önlenmiş olacaktır.

Bir temel hakkın kullanılması olanağını kaldıran veya bu hakkın kullanılmasını olağanüstü güçleştiren sınırlandırmalar, Anayasa'nın değişik 11 inci maddesi uyarınca o hakkın özüne dokunuyor demektir; bundan ötürü buradaki kural, sendikaların serbestçe kurulması özgürlüğünü tanıyan Anayasa'nın 46 ncı maddesine aykırıdır ve bu bakımdan iptali gerekir.

Türkiye çapında sendika kurma olanaksızlığı, bugün kurulmuş olan Türkiye çapındaki sendikalar yararına bir tekel yaratma sonucunu doğurur ki bu da Anayasa'mızın temel kurallarından bulunan batı uy-

...emesi DİYOR Kİ...

...NU İLE İLGİLİ İPTAL KARARINDAN BAZI ...MACIMIZ, DEMOKRATİK HAKLARINI KUL- ...MUN İHTİYACINA GÖRE OLMASINI SAĞ-

garlığına dayanan demokrasiye bağlı devlet ilkesine, başka deyimle Anayasa'nın başlangıç kuralları ile 2 nci ve 153 üncü maddeleri kuralına aykırıdır. Çünkü sendika kurma özgürlüğü, bir yandan demokrasiye dayalı düzeni oluşturan kişiliğe bağlı hak ve ödevlerdendir, öte yandan da toplumsal yaşantıyı çağdaş uygarlık düzeyine eriştirme amacını güden sosyal ve iktisadî hak ve ödevlerdendir. Bunların yerine getirilmesinde gözönünde tutulacak başlıca temel ilkeler Anayasa'nın 10., 11 ve 12. maddelerinde gösterilmiştir. Eşit kullanılmayan, kişilere ve kamuya huzur ve adaletli bir düzen sağlamayan sendika özgürlüğünün çağdaş uygarlık düzeyi ile ve hele batı uygarlığınca benimsenen demokrasi anlayışı ile bağdaşması olanak dışıdır. Toplum yararına olan özgür girişimlerde, bu arada sendika alanındaki kuruluşlarda, daha iyisini bulmak, kişi haklarını savunmada ve gerçekleştirmede en uygun çalışma örgütlerini kurmak, yarışma duygusunun oluşmasına bağlıdır. Yarışma duygusunun gelişmesi ve amaca ulaşabilmesi için, girişimlerin tekel biçiminde değil, çokluk halinde oluşması en önde gelen koşuldur. Bu bakımdan işçi haklarının korunması için kurulan sendikalar, daha baştan yarışma duygusunu baltalayıcı ve engelleyici bir hukuk düzeni içinde olmamalıdırlar. Oysa tartışma konusu olan Yasanın 9/2 nci maddesi yukarıda anılan ilkelere aykırı bir düzen getirmektedir ve bu nedenlerle Anayasa'ya uygunluğu savunulamaz.

Türkiye çapında çalışacak sendikaların kurulmasının engellenmesi, işyeri sendikalarının ya da belli kentlerde veya bölgelerde işkolu sendikalarının kurulmasını ve böylelikle bu sınırlandırma ile önlenmek istenen sendika sayısındaki şişkinliğin ve birçok güçsüz sendikaların ortaya çıkmasının gerçekleşmesi sonucunu doğuracaktır. Demek ki yasa kuralı ile varılmak istenilen erek değil, onun tam tersi gerçekleşecektir; bu da, kuralın konuluşunda kamu yararını korumaya elverişlilik olmadığını göstermektedir.

Tartışma konusu bendin (b) ve (c) fıkralarında öngörülen 1/3 sınırlandırmaları dahi Anayasa'nın değişik 46 ncı maddesindeki birlik kurmak hakkının özüne dokunmaktadır; çünkü Anayasa, sendikalar gibi birliklerin de serbestçe kurulmasını güvence altına almıştır. Bir birliğin ilk kuruluşunda belli sayıda üyeyi veya işçiyi birleştirmesi olanağı sağlanamaz. Sendikalar gibi birlikler dahi ancak kurulduktan sonra çalışmaları ile kendilerini beğendirip yeni yeni üyelerin birliğe katılmasını gerçekleştirebilirler.

Tartışma konusu sınırlandırmalarla işkolları işçi sendikaları arasındaki çekişmeye son verilmesi ereğinin güdüldüğü, uygulamada bir bölge sendikasının adının başına (Türkiye) sözcüğünü ekliyerek Türkiye çapında çalışan bir sendika niteliğinde olduğunu ortaya attığı, bu durumun Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun uygulanması bakımından bir çok sorunlar doğurmakta olduğu, çok sayıda işçilerin bir araya gelmesi yolu ile güçlü sendikalar kurulmasının zorunlu bulunduğu görüşleri yasama belgelerinde ileri sürülmüş ve bu görüşlere dayanılarak bu sınırlandırmalar savunulmuştur. İşçilerin ancak güçlü sendikalar aracılığı ile yararlarını koruyabilecekleri, güçsüz sendikaların artışının işçilere hiç bir yararı dokunmayacağı düşünceleri doğrudur ve bu sakıncaların önlenmesi yolunda birtakım yasal tedbirler alınması Anayasa'nın 5 inci ve 64 üncü maddeleri gereğince Yasa Koyucuya tanınmış yetkilerdendir. Kaldı ki son Anayasa değişikliği ile 46 ncı maddenin birinci fıkrasına (Bu hakların kullanılışında uygulanacak şekil ve usuller kanunla gösterilir.) kuralının eklenmesi ile Yasa Koyucunun daha önce de sahip bulunduğu düzenleme yetkisi ayrıca belirtilmiş bulunmaktadır. Yalnız ereğe uygun olmayan, sendikalarla federasyon ve konfederasyonların kuruluşlarını daha başlangıçta olağanüstü zorlaştıran ve onların geniş ölçüde çalışmaları sonucunda kendilerini beğendirerek üye sayılarını artırmalarını engelleyici nitelikte olan bir düzenleme, Anayasa'ya uygun görülemez.

Özetlemek gerekirse; 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değiştirilen 9 uncu maddesinin 2 sayılı bendi yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasa'ya aykırıdır ve iptal edilmelidir.

Fazıl Uluocak ve Şahap Arıç 9 uncu maddenin dava konusu 2 sayılı bendinin, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Lûtfi Ömerbaş ve Ahmet H. Boyacıoğlu 2 sayılı bendin (a) fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu görüşüne katılmamışlardır.

7 — 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değişik 11 inci maddesinin 1 sayılı bendindeki işçi sendikası kurabilecek işçinin sendikanın kurulacağı işkolunda en az üç yıldan beri eylemli olarak çalışmış bulunması koşulunun Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Herhangi bir işkolunda eylemli olarak çalışmayan bir işçinin o işkolunda sendika kurması, yarar yerine zarar doğurabilir. Bunun için sendika kuracak işçinin o işkolunda eylemli olarak çalışan bir kimse olmasının aranması, sendikacılığın ereğine uygun bir sınırlandırmadır; çünkü sendikanın uğraşacağı konulardan en önemlisi belli durumda olan işçilerin iktisadi ve toplumsal durumlarının düzeltilmesi olduğuna göre bu konularda yararlı olabilecek bir örgütün kurulmasında o işkolunda çalışanların durumlarını ve sorunlarını yakından bilmenin, aranması gerekli bir nitelik sayılacağı düşünülebilir. Ancak üç yıllık sınırlandırma serbestçe sendika kurma hakkının özüne dokunmaktadır; çünkü, olağan anlayışta bir kimsenin belli bir işkolunda çalışan işçilerin sorunlarını kavrayabilmesi için az bir zaman yeterlidir ve bu kimse sendika kurucusu olarak başka kimseleri bir araya toplayabilecek ve sendikaya üye devşirebilecek bir durumda ise, o işkolunda eylemli olarak çalışan bir kimse olması karşısında, onun sendika kurucusu olarak görev yapmasını engellemek, sendika kurma özgürlüğünü yersiz biçimde ve kamu yararına dayanmaksızın sınırlandırmak niteliğine bürünür.

Yukarıdaki gerekçelere göre tartışma konusu kuraldaki eylemli olarak çalışma koşuluna yönelmiş bulunan istemin reddi ve kuraldaki (en az üç yıldan beri) deyiminin Anayasa'nın değişik 46 ncı maddesine aykırılığı nedeni ile iptali gereklidir.

Fazıl Uluocak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun ve Lûtfi Ömerbaş, kuralın Anayasa'ya aykırılığı görüşüne katılmamışlardır.

8 — 274 sayılı Yasanın 1317 sayılı Yasa ile değişik 11 inci maddesinin 3 sayılı bendinin birinci fıkrasındaki uluslararası meslek kuruluşlarının kurulabilmesi için 'Türkiye'de en çok işçiyi temsil eden işçi konfederasyonu olma veya bu konfederasyona bağlı bulunma koşulunun Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

«Tartışma konusu kural, sendikaların ve sendika topluluklarının

uluslararası meslek kuruluşlarının kurucusu olmasını sınırlandırmaktadır; gerçekten Türkiye'de en çok işçiyi kendisinde toplamış olmayan işçi konfederasyonunun veya bu nitelikte bir konfederasyona bağlı olmayan sendikaların uluslararası meslek kuruluşlarının kurucuları olmaları yasaklanmaktadır. Uluslararası kuruluşlara üye olmada ve böyle bir kuruluşu kurmada sendikanın belli sayıda işçiden oluşan bir sendika niteliğini taşımasının önemi yoktur. Bu kuruluş yaşama ve işleme yeteneği bulabilirse kurulur, yaşar; o yeteneği bulamaz ise dağılıp gider. Uluslararası kuruluşlara katılmanın meslek açısından birtakım yararları vardır. Kamu düzeni veya yararları söz konusu olmadıkça bir örgütü uluslararası işbirliğinin yararlarından yoksun bırakmak doğru değildir. Tartışma kosunu sınırlandırma kamu düzenini ilgilendiren birtakım çalışmaların önlenmesi ereği ile de savunulamaz. Çünkü, 274 sayılı Yasanın 10 uncu maddesinde işçi ve işveren kuruluşlarının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 1 inci ve 2 nci maddeleri, 3 üncü maddesinin birinci fıkrası, 4 üncü maddesi ve 19 uncu maddesinin son fıkrasıyla 57 nci maddesinin birinci fıkrasındaki ilkelere aykırı biçimde çalışan uluslararası işçi ve işveren kuruluşlarına üye olmaları yasaklanmıştır ve bu tür bir kuruluşa katılma kararlarının Bakanlar Kurulu kararıyle iptal edileceği kuralı konulmuştur. Demek ki sendikaların

13 — 274 sayılı Yasa'nın 1317 sayılı Yasa ile değişik 23 üncü maddesinin 2 sayılı bendindeki işçilerin işkolunda yetki almış sendikaya verecekleri ödentilerin işverenden olan alacaklarından kesilerek sendikaya ödenmesi kuralının Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

İşçilerin üyesi bulundukları sendikaya karşı borçları olan ödentilerin işverence işçilerin alacaklarından kesilerek sendikaya gönderilmesi sendikaların alacaklarını kolayca almalarını sağlaması bakımından sendikacılık ereklerine ve ilkelerine uygun düşmektedir. Davacının ileri sürdüğünün tersine, bu kuralda işçilerin üyesi bulunmadıkları sendikaya para ödemeye zorlamaları söz konusu değildir; çünkü metinden anlaşıldığı gibi, bu kuralın işlemesi için sendikanın yazılı isteminden başka, ödenti kesilecek sendika üyesi işçilerin çizelgesinin işverene verilmesi zorunludur. 275 sayılı Yasa gereğince dayanışma ödentisi ödenmesi, bir işçinin üyesi bulunmadığı bir sendikanın yapmış olduğu toplu sözleşmeden yararlanması durumunda söz konusu olabilir ki işçinin üyesi olmadığı sendikanın sağladığı kazançlı durumdan o sendikaya hiç bir şey ödemeden yararlanması, hakkaniyete uygun olamıyacağından dayanışma ödentisine ilişkin kural Anayasa'ya aykırı sayılamaz; kaldı ki işçinin üyesi olmadığı sendikanın yaptığı toplu sözleşmeden yararlanması ve dolayısiyle dayanışma ödentisini yükümlenmesi de kendi isteğine bağlıdır (15/7/1963 günlü, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, Madde 7, bent 3; 274 sayılı Sendikalar Kanunu, 1317 sayılı Yasa ile değişik Madde 21). Davacının ileri sürdüğü iptal gerekçeleri, bu nedenlerden ötürü, yerinde değildir. Ancak Anayasa Mahkemesi kuruluşuna ilişkin 44 sayılı Yasa'nın 28 inci maddesi gereğince Anayasa Mahkemesi davacının isteminin dayanağı olarak bildirilen gerekçelerle bağlı bulunmadığından, yapılan inceleme sonunda bulunacak başka gerekçelerle de iptal kararı verebilir. Yapılan inceleme sonunda şu gerekçe ile kuralda Anayasa'ya aykırılık bulunmuştur: Sendikacılığın gelişmesi için büyük kolaylık sağlayan bu kuraldan yalnızca belli nitelikleri taşıyan sendikaların yararlandırılmasını haklı gösteren bir neden yoktur. İstemde bulunan ve işyerinde üyeleri çalışan sendikaların tümünün bu kolaylıktan yararlandırılmaları gerekir. Anayasa'nın 12 nci maddesinde öngörülen Yasa önünde eşitlik ilkesinin gereği budur. Böyle bir çözüm yolunun işveren için altından kalkamıyacağı yükler yükleyeceği ve bundan dolayı yalnızca üyeleri işyerinde belli bir çoğunluk sağlıyan sendikalara bu hakkın tanınması gerekeceği düşüncesi yerinde görülemez; çünkü tartışma konusu 2 sayılı bendin son fıkrasında (sendika, aidatların kesiminden doğacak masrafları işverenin talebi üzerine ödemek zorundadır) kuralı konulmuştur ve böylece işveren ödentilerin kesilmesini isteyen sendikadan gerekli bütün giderleri isteyip alabilecektir.

Anayasa Mahkemesi az yukarıda anılan kuruluş yasası kuralı gereğince gerekçelerle bağlı değilse de iptal istemine konu olarak davacının gösterdiği kuralla bağlı bulunduğundan, davacı yalnızca (yetki almış sendikanın veya yetki alınmamış ise) kuralının iptalini istemiş bulunduğundan az yukarıda anılan eşitlik ilkesine aykırılık nedeni ile 2 sayılı bendin birinci fıkrasındaki deyimlerden yalnızca istem konusu deyimin iptaline karar verilmelidir.

Fazıl Uluocak, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Lûtfi Ömerbaş ve Ahmet H. Bayacıoğlu, Anayasa'ya aykırılık görüşüne katılmamışlardır.

uluslararası kuruluşlara katılmaları konusunda ülkedeki kamu düzeninin korunması ereğiyle Bakanlar Kuruluna geniş bir yetki tanınmıştır. Bütün bu gerekçelere göre tartışma konusu kural kamu düzeni düşüncesine dayanan bir sınırlandırma olarak kabul edilemez ve bu açıdan Anayasa'nın değişik 46 ncı maddesine aykırı bulunmaktadır, iptali gerekir.

Fazıl Uluocak, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun ve Lûtfi Ömerbaş, bu görüşe katılmamışlardır.

ÇALIŞANLARIN KONUT DURUMU

Türkiye'de işçilerin barınma koşulları nasıldır?

Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı işçilerin sayısı 1.5 milyona yaklaşmış bulunuyor. Bu işçiler daha çok büyük şehirlerde ve büyük şehirlerin fakir semtlerindeki konutlarda yaşarlar. İşçi ailelerinden gecekondularda yaşamakta olanların oranının % 60 ile % 75 arasında değiştiği söylenebilir. II. Dünya Savaşını izleyen yıllarda, işçi sayısının artması, şehirleşmenin hızlanması, Çalışma Bakanlığı ile İşçi Sigortaları Kurumunun kurulması, işçilerin barınma koşullariyle ilgilenilmesine yol açmıştır. Bununla beraber bu ilginin sembolik kaldığını, bugün işçilerin içinde bulundukları barınma koşulları göstermektedir.

Gerçekten Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana'da işçi konutlarında, ailelerin % 54 ile % 78 arasında değişen bir oranı tek ya da iki odalı konutlarda yaşamaktadırlar. Başka bir deyişle, ailelerden % 86 ile % 96 arasında kalan bir grubun yaşadığı konutlar, 75 metre kareden daha dardır. Konut sorunlarını dile getirdikleri bazı toplantılarda işçiler, bu durumu, «yeryüzünde mezara girmek» şeklinde nitelemişlerdir. 1960'da yapılan konut koşulları anketinin verdiği sonuçlara göre, içme suyu olmıyan konut oranı Türkiye için % 44 olmasına rağmen, işçi konutları için bu oran % 80 kadardır. Aynı anket, kötü barınma koşulları içinde bulunan konut oranının Türkiye için % 27 olmasına karşılık, işçi konutları için % 44 olduğunu da ortaya koymuştur. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun bir yayınında, işçi konutlarının nitelikleri hakkında aşağıda verilen bilgiler yer almaktadır:

İŞÇİ KONUTLARININ NİTELİKLERİ

Nitelikler	Tüm Ankara	İşçi Konutları
Çürük konutlar	% 34	% 69
Elektriksiz konutlar	% 10	% 20
Susuz konutlar	% 40	% 78
Havagazı olmıyan konutlar	% 76	% 100
Mutfaksız konutlar	% 35	% 70
Banyosuz konutlar	% 49	% 83
Bağımsız tuvaleti olmayan konutlar	% 28	% 54

İstatistiklerde «işçi» olarak görünmelerine rağmen, hayatını emeği ile kazanmayan, daha çok fikir çalışması yapan işçilerin oturmakta oldukları konutların, orta, hattâ bazen lüks nitelikteki konutlar olduğu görülmektedir. Ayrıca, ücret düzeyi nispeten yüksek üyeleri bulunan sendika mensuplarının, barınma koşulları bakımından da, başka sendika üyeleri kadar kötü durumda olmadıkları görülüyor. Nato Iş Sendikasına bağlı işçilerden sadece % 20'si gecekondularda oturmakta olduğu halde, bu oran, başka sendikaların üyeleri için % 75'i bile geçmektedir. Denilebilir ki, Türkiye'de gecekondularda yaşamakta olan ailelerden bir kısmının belki işçi aileleri olmadığı ile sürüle-

bilir. Fakat, işçi ailelerinden çoğunun gecekondularda yaşadığı gerçeği inkâr edilemez.

Işçi ailesi, konut ihtiyacını karşılamak için devletin yardımına muhtaçtır. Bu amaçla, eski adı ile İşçi Sigortaları Kurumu olan Sosyal Sigortalar Kurumu, topladığı sigorta primlerinin dörtte biri kadarını, her yıl işçilere konut kredisi olarak verebilmektedir. Sigortanın verdiği kredi miktarı inşaat maliyetinin % 90'ına kadar çıkar. Kurum, inşaat bedelinin % 10 'unu peşin olarak işçilerden (sigortalılardan) istemekte ve 20 yıl vade ve % 4 faizle kredi açmaktadır. Piyasadaki ödünç alma faizinin % 15'e yaklaştığı hatırlanırsa, sigortanın bu ikrazının sosyal amaçlı bir yardım olduğu daha iyi anlaşılır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, konut kredisini tek tek işçilere vermez. Fakat onların birleşerek bir konut kooperatifi kurmalarını şart koşar. Konut ve arsa sahibi olanlarla, bu krediden daha önce yararlanmış bulunanlar kredi alamazlar. Bir başka kooperatifte üye olmak bile kredi almaya engeldir. Işçilerin kuracakları konut kooperatiflerinin konut kredisi alabilmeleri için, sosyal konut, yani 100 metre kareden küçük konut yaptırmaları gerekir. Konutlar, il ve ilçe merkezlerinin belediye sınırları içinde ve mutlaka nüfusu 10 bini aşmış yerleşim birimlerinde yaptırılır.

Bir işçinin alabileceği kredi miktarı 60.000 lirayı geçemez. 1967 yılına gelinceye kadar, her işçiye açılacak kredinin, o işçinin aylık gelirinin üçte birinden fazla bir taksit ödemeyi gerektirmeyecek kadar olması şartı aranıyordu. Böylece, işçinin, malî gücünün üstündeki konutları talep etmesi önlenmek istenmiştir. Fakat, yine de, işçiler, aylık kazanç miktarına bakmaksızın alabilecekleri azamî krediyi almakta devam etmişlerdir. Bu şart, 1967 yılında kaldırılmış, fiilî durum hukuksallaştırılmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, işçi konutlarının finansmanına başladığı 1952 yılından bugüne kadar 2.5 milyarı geçen miktarda kredi açmış (yılda 100 milyondan fazla) ve 49.197 işçi konutu yaptırmıştır. Yılda ortalama olarak 2.000-2.500 birim eden bu inşaat hacmi, şehirlerimizdeki sosyal konut ihtiyacının çok küçük bir kısmını karşılayabilmektedir. Bu konutlar, 1396 konut kooperatifince yaptırılmış yapılardır.

Sosyal Sigortalar Kurumunun varlığı ve konut kredisi verme olanağı, Türkiye'de birçok iktisadî devlet teşebbüslerini, işçilerinin barınma koşullarını düşünmemeye itmiştir. Bu teşebbüslerden çoğu, işçilerinden çok, memur ve müstahdemlerinin konut sorunlarını öncelikle düşünmüşlerdir. Sümerbank bir ara inşaat değerinin % 15'ini geçmemek üzere, 15 yıl vade ve % 5 faizle kredi açmıştır. Bu kredilerden yararlanılarak yapılan 2.300 konut, her ne kadar, memurlar, ve işçiler arasında % 40 - % 60 oranında bölünüyorsa da, Sümerbank topluluğuna mensup memur ve işçilerin tümüne bakılırsa, memurların % 34 'üne karşılık, işçilerin sadece % 4'ünün bu yardımdan yararlandıkları görülür.

Kooperatiflerin yaptırdıkları işçi konutları, ihtiyacın karşılanmasına yetecek miktarda değildir. Yılda ortalama olarak 2.500'ü geçmiyen işçi konutları üretimi, yıllık konut üretiminin sadece % 6'sı kadardır. Bu hesap, bütün kooperatiflerin başarılı olması varsayımına dayanır. Oysa, gerçekleşen üretim, bu rakamın ancak yarısı kadardır.

Köy konutlarımız ne durumdadır?

Köy konutlarının ülke ölçüsünde bugüne dek tüm olarak ele alındığına tanık olmadık. Bunun nedeni, büyük şehirlerimizdeki konut bunalımlarının, köy konutlarına vakit ve olanak ayırmaya fırsat vermemesi olsa gerek. Köy konutları için sadece Ziraat Bankası, 1950-1960 yılları arasında, yılda 60 milyon lira kadar para ayırmış, ancak bu kaynağın büyük bir kısmı, Umurbey, Çeşme, Kuşadası ve Hasanoğlan gibi yerlerdeki, köylünün gerçek ihtiyacına cevap vermeyen köylü için lüks sayılabilecek konutlar yaptıran köy konut kooperatiflerine verilmiştir.

1965 nüfus sayımı sonuçları, Türkiye'de 4 milyona yakın köy konutu bulunduğunu gösteriyor. Köy konutlarımız, ne barınma yoğunlukları, ne de sağlamlık ve sağlık koşulları yönünden elverişli durumda değildirler. Köylerde ortalama aile büyüklüğünde son yıllarda küçük bir azalma göze çarpmasına rağmen, konutlarda oda başına yine de 2.7 kişi düşmektedir. Köy konutlarında, konut başına düşen oda sayısı 2.2'dir. Nüfusu 5.000'den daha az olan yerleşmelerde, konutlardan % 58.4'ü, bir ya da iki odalıdır. Şehir konutlarında bu oranın % 62'ye yaklaştığı bilindiğine göre, köy konutlarının genişlik bakımından şehir konutlarından daha iyi durumda oldukları belirtilebilir. Ancak, köylerdeki ortalama aile büyüklüğü şehirlerdekilere kıyasla daha fazla olduğundan, barınma yoğunluğunun şehirlerdekinden daha fazla olduğu ileri sürülebilir.

Köy konutlarının sağlamlıkları bakımından şehir konutlariyle karşılaştırılması aşağıdaki sonucu veriyor:

	Şehir konutları	Köy konutları
Sağlam	% 56.1	% 55.8
Onarılabilir	22.2	27.4
Çürük	21.7	16.8

Bu karşılaştırmadan da anlaşıldığı gibi, şehir konutları köy konutlarından daha sağlam durumda değildirler. Köylerdeki konutların % 79.8 inde mutfak, % 26.9'unda tuvalet bulunmadığı, yarıdan fazlasının tuvaletinin konut dışında bulunduğu, % 97.8'inin akarsudan ve % 97.6'sının elektrikten yoksun bulunduğu hatırlanırsa, şehir konutlariyle köy konutları arasındaki farkların, sağlamlıktan çok, yararlanılan hizmet ve tesislerde görüldüğü anlaşılır. Mağara, kovuk, çadır gibi barınma yerlerinin hemen hemen hepsinin köylerde bulunduğu, buralarda yaşıyan sayısının da 20.000'i geçtiği unutulmamalıdır.

Köy konutlarında ev sahipliği temel kuraldır. Köylü ailelerden % 94'ü kendi konutlarının sahibidirler. Oysa şehirlerde, ev sahipliği oranı % 55 kadar olduğu gibi, gittikçe azalmaktadır da. Köy konutlarındaki ev sahipliği oranında da bir azalma görülmektedir.

Her yıl köylerimizde ne kadar konut üretildiğini kestirmeye yarayacak bilgiler yoktur. Bunun 50 bini geçmediği tahmin edilmektedir. Oysa, köylerimizde, 1968-1972 yılları arasında konut ihtiyacının yılda 120 binin üzerinde olduğu hesaplanmıştır.

Köy konutları için yapılan maliyet tahminleri, 4.000 lira civarındadır. Özellikle köy konutlarının yapımında köylünün emeğinin önemli katkısı olacağı gözönünde tutulursa, 4 bin liralık rakamın fazla yüksek olmadığı sonucuna varılır. Ancak, köy konutlarının, şehir konutlarından farklı olarak, tarımsal bir işletmenin ihtiyaçlarını karşılayacak bazı ilâve tesisleri bulunması da gerektiğinden, bunların da köy konutları maliyeti rakamlarına sokulması gerçekçi olur. Bu ek tesisler, servis yapıları, hayvan barınakları, koruma ve depo yapıları ile iş ve tamir yerleri, gübre ve su tesisleri gibi tesislerdir.

ANAYASA'MIZIN ANLAMI...

«Sosyal devlet» ne demektir?

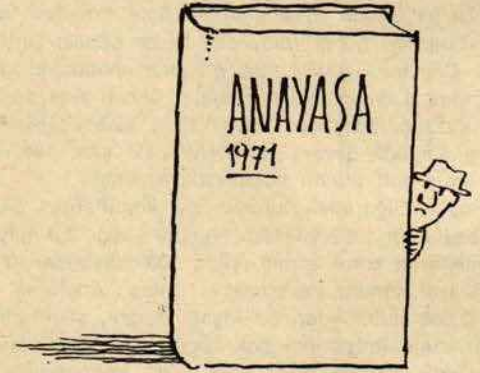
Anayasada «iktisadî ve sosyal haklar ve ödevler» başlığını taşıyan bölüm, Türkiye Cumhuriyetinin «sosyal devlet» sayılabilmesi için devlete düşen ödevlerin neler olduğunu gösteriyor.

«Sosyal devlet», genellikle, «vatandaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgarî bir yaşama düzeyi sağlamayı ödev bilen devlet» diye tanımlanır. Böyle bir tanımlama, batı toplumlarında çoğunlukla «refah devleti» denen devlet anlayışından pek farklı değil. Gerçekten, İngilizceden çevrilip benimsenen bu terim, güttükleri ekonomik politika serbest rekabet esasına da dayansa, sosyal güvenlik yasaları,. sosyal sigortalar ve başka tedbirler yoluyla vatandaşlarına asgarî bir yaşama düzeyi sağlayan devletler için kullanılıyor.

Böyle bir tanımlamanın Türkiye gibi bir ülke için yeterli olmadığı açık. Batıda «refah devleti» anlayışı yerleştiği zaman, o toplumlar ekonomik kalkınmanın başlangıç dönemlerini çoktan aşmış, sermaye birikimini başarmış, sanayileşmelerini büyük ölçüde gerçekleştirmiş bulunuyorlardı. Bütün sorun, zaten çoğalmış bir ulusal geliri daha iyi paylaştırmak diye özetlenebileceği için, hangi ekonomik politika içinde olursa olsun, sosyal güvenlik tedbirlerinin alınması «refahın paylaştırılması»nı sağlayabilirdi.

Oysa, Türkiye gibi ülkelerin dâvaları, «sosyal adalet içinde hızlı kalkınma.» Geri kalmış bir ülkenin koşulları içinde «sosyal devlet» ilkesinin gerçekleştirilmesi, yalnız sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirleriyle değil, bunların anlamlı bir değer taşıyabilmesi, yani paylaşılan ulusal gelirden herkese yeterli bir payın düşebilmesi için, mutlaka kapitalist olmayan yollardan ulusal sermaye birikimine ve hızlı kalkınmaya önem veren bir politikayla olur.

Bunun da ötesinde, «devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamıyacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar» diyen Anayasa, tam bir özgürlük düzeninin kurulmasını da sosyal devlet ilkesine bağlamış olmaktadır. Bu anlamda, «sosyal devlet», sadaka dağıtan bir devlet değil, insanları özgürleştirmek için ekonomik ve sosyal yapıda gerekli temel değişiklikleri yapan devlet demektir. Onun içindir ki, bu temel yapı değişikliklerinden geçmiş olan ülkelerdeki «sosyal devlet» anlayışı ile 1961 Anayasasının Türkiye için öngördüğü «sosyal devlet» anlayışını birbirine karıştırmamak gerekir.

Anayasadaki «demokratik devlet» sözü nasıl yorumlanmalıdır?

Anayasanın nasıl bir «demokratik devlet», daha doğrusu bir «demokrasi» anlayışı getirdiğini ortaya koyabilmek için, o uzun metnin türlü yerlerine serpiştirilmiş olan ilkeleri biraraya getirmek ve bu bütünden bir anlam çıkarmak gerekir.

Her şeyden önce, Anayasa, «genel ve eşit oy» esasına dayanan bir demokrasi anlayışı getirmekte ve devlet yönetimine oylarıyla katılma bakımından vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım yapmamaktadır.

Bundan başka, Anayasayla getirilen devlet biçimi «cumhuriyet» tir; yani devletin bütün organları, doğrudan doğruya ya da vasıtalı bir tarzda mutlaka seçimden çıkmalı, Osmanlı İmparatorluğunda ya da hâlâ bazı devletlerde olduğu gibi, devlet başkanlığı herhangi bir sülâlenin kazanılmış hakkı sayılmamalıdır.

Bu noktayla ilgili olarak Anayasanın getirdiği temel ilkelerden biri de «eşitlik» ilkesi: «herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşit» olacak, «hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz» tanınamıyacaktır.

1924 Anayasası gibi, «ulus egemenliği» ni tekrarla-

yan yeni Anayasa, bu egemenliğin birtek organca, yani Türkiye Büyük Millet Meclisince değil, «Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle» kullanılmasını emrediyor. Bu nokta, «demokratik devlet» anlayışı bakımından her iki anayasa arasındaki en önemli farkı meydana getiriyor: 1924 Anayasası, parlamentonun mutlak üstünlüğünü tanıyarak «demokratik devlet» anlayışını gerçekleştirmek istediği halde, 1961 Anayasası demokrasinin sağlanmasını, daha çok, parlamentonun kısıtlanmasında, egemenliğin kullanılışı bakımından kurumsal bir dengelendirmenin getirilmesinde görüyor. Bu bakımdan ilginç bir durum ortaya çıkıyor: oy hakkının genelliği ve eşitliği kabul edilmiştir ama, bu hakkın kullanılmasıyla doğrudan doğruya kurulan ilk organın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ulusal egemenliği kullanmadaki rolü azaltılmıştır. Buna karşılık, ancak dolaylı bir şekilde seçimden çıkan organlar, örneğin parlamentoca seçilen bir cumhurbaşkanı, parlamentodan güven oyu alan bir bakanlar kurulu ve nihayet üyelerinin bir kısmı genel oy dışındaki yargı organlarının oylarıyla işbaşına gelen bir Anayasa Mahkemesi, Türkiye Büyük Millet Meclisiyle birlikte egemenliği kullanır duruma getirilmişlerdir. Böylece, 1961 Anayasası, sınırsız bir meclis üstünlüğüne dayanan demokrasi anlayışı yerine, değerlendirilmiş ve sınırlandırılmış bir iktidar anlayışı üzerine kurulan bir «demokratik devlet» ilkesi getiriyor. Anayasadaki uzun haklar ve özgürlükler listesi de bu sınırlandırmanın somut çizgilerini çizmiş olmaktadır.

«Hukuk devleti» ne demektir?

«Hukuk devleti» kavramını, tam tersi olan «polis devleti» kavramıyla anlatmağa başlamak daha kolay. «Polis devleti» sözü, onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda, toplumun refahı için her türlü tedbiri almak ve vatandaşların bütün işlerine karışmak, haklarını kısıtlamak yetkisine sahip olan mutlak hükümdarlıklar için kullanılırdı. Buradaki «polis» sözü «zabıta» anlamına değil, eski yunancadaki karşılığına yakın olarak, devlet düzeni ve bu düzen içindeki kamu gücü anlamına gelmekteydi. Ne var ki, zamanla, sınırsız yetkilerle donatılmış devlet gücünün «keyfîliğe» kayması, «polis devleti» sözünün vatandaşlara hukuk güveni vermeyen zorbalığa kaçan rejimler için kullanılmasına yolaçtı. İşte, «hukuk devleti», vatandaşlarına hukuk güvenliği sağlayan devlet demektir.

«Hukuk güvenliği sağlamak» sözü, tek başına pek bir şey ifade etmiyor. Bu güvenliğin sağlanabilmesi için daha ayrıntılı birtakım koşullar gerekli: vatandaşların temel hakları kolaylıkla değiştirilemeyen anayasa gibi metinlerde yeralmalı; bunların düzenlenmesi keyfî davranışlarla değil, yasalarla yapılmalı; yasaların yapılışında genellik ve objektiflik gibi ilkelere uyulmalı ve nihayet, hepsinden önemlisi, yasaları uygulayacak ve devlet işlerini yürütecek olanlar da hukuk düzenine bağlı kalmalı. Onun içindir ki. «hukuk devleti» nin varlığı, daha çok, yasa koyucuların ve yöneticilerin davranışlarını denetlevecek bir «yargı denetimi» nin varlığıyla ölçülür.

«Anayasaya aykırılık» ne demektir ve «Anayasanın ihlâli» kavramından nasıl ayrılır?

Eskiden, şu iki kavramın birbiriyle sık sık karıştırıldığı görülürdü: «anayasaya aykırılık» ve «anayasanın ihlâli.» 1961 Anayasasının getirdiği denetim ve «iptal» mekanizmasından sonra, bu kavramlar arasında ayırım yapmak kolaylaşıyor.

Anayasaya aykırılık, konulan bir hukuk kuralının veya yapılan bir işlemin Anayasadaki belli bir ilke ile bağdaşmaması halidir. Aykırı hukuk kuralı bir yasayla konulmuşsa Anayasa Mahkemesince iptal edilecektir; yönetim makamlarınca konan bir kural ya da yapılan bir işlem söz konusuysa iptal kararı genellikle Danıştayca verilecektir. Burada, kuralı koyanın ya da işlemi yapanın cezalandırılması söz konusu değildir.

Anayasa Mahkemesince verilen kararların bellibaşlı sonuçları nelerdir?

Anayasa Mahkemesince verilen bir iptal kararının en önemli sonucu, söz konusu yasanın, içtüzüğün ya da bunlarda teker teker iptal edilmiş olan hükümlerin karar tarihinde yürürlükten kalkmasıdır. Dikkat edilecek olursa, Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazeteyle yayınlandığı halde, yürürlükten kalkma için bu yayınlanma beklenmemekte, doğrudan doğruya iptal tarihi esas alınmaktadır. Böylece, gerekçenin yazılmasından dolayı doğabilecek gecikmeler ya da yayınlanma işlerini düzenleyen yürütme organınca beğenilmeyen kararların savsaklanması önlenmek isteniyor.

Bazan, Anayasa Mahkemesince iptal edilen hüküm dolayısıyle, hukuk düzeninin belli bir kolunda bir boşluk ortaya çıkabilir ve o alan düzenlenmeden kalmış olur. Bu gibi durumlarda, Anayasa Mahkemesi, kararın verildiği tarihten itibaren altı ayı geçmemek üzere, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Böylece, yasama organı, ortaya çıkabilecek boşluğu Anayasaya uygun başka bir düzenlemeyle doldurmuş olur.

Anayasa Mahkemesi kararları konusunda iyi yorumlanması gereken bir başka nokta da «Anayasa Mahkemesi kararlarının kesinliği.» Kararların kesin olması, bunlara karşı herhangi bir itiraz yolunun bulunmaması demektir; başka bir deyimle, Anayasa Mahkemesinin şikâyet edilebileceği başka bir mahkeme ya da makam yok. Ama, hakkında Anayasa Mahkemesince «Anayasaya uygunluk» kararı verilmiş olan bir yasa, içtüzük ya da hükmü, başka bir dâva dolayısıyle, değişik kanıtlarla ve değişik gerekçeyle Anayasa Mahkemesi önüne tekrar getirmek mümkündür. Yoksa, Anayasa Mahkemesinin belli bir tarihteki kararı yüzünden bütün hukuk düzeninin donup kalması ve toplumdaki değişmeleri izleyememesi tehlikesi vardır.

Türkiye'deki Anayasa Mahkemesinin kuruluşunda dikkati çeken başlıca özellikler nelerdir?

Yasaların Anayasaya uygunluğunu denetlemek için Türkiye'de kurulan yargısal denetim yolu, karma bir çözüm niteliği taşıyor. Ayrı bir Anayasa Mahkemesinin kurulmasına ve bu denetim bakımından bütün mahkemelerin yetkili kılınmamasına rağmen, yine de Anayasa Mahkemesi dışındaki yargıçların yargısal denetime dolaylı yollardan katılmaları sağlanmış: 151. maddeye göre, «bir dâvaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddî olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dâvayı geri bırakır.»

Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçilişleri de karma bir çözüme bağlanmıştır: üyelerin bir kısmı yargı organlarınca, bir kısmı da siyasal organlarca seçiliyor. Üyelerden bir kısmının siyasal organlara seçtirilmesi, kurulacak denetim mekanizması ile halkın temel tercihleri arasında bir bağlantı kurabilmek içindir: siyasal organlarda ağır basan çoğunlukların kendi eğilimlerindeki kimseleri üyeliğe getirmeleri normal olduğuna göre, yargısal denetimin «parlamento üstünde» bir güç yaratma tehlikesi bir ölçüde önlenmiş olacaktır. Öte yandan, üyelerden bir kısmını yargı organlarına seçtirmekle denetim mekanizmasının «bağımsızca» hareket edebilmesi, kendisini seçen kuruluşların tercihlerine göre davranmaması sağlanıyor.

Bu düşüncelerin ışığında, Anayasa Mahkemesinin onbeş asıl üyesinden sekizi Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay'ca, yani genellikle yargısal nitelik taşıyan kuruluşlarca işbaşına getiriliyor: asıl üyelerden dördü Yargıtay, üçü Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleriyle başsavcı ve başkanunsözcüsü arasından, biri de Sayıştay genel kurulunca kendi başkan ve üyeleri arasından, üye tamsayılarının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla seçilir. Buna karşılık, siyasal organların da yedi üye seçme hakkı var: Millet Meclisi üç, Cumhuriyet Senatosu iki üye seçer; cumhurbaşkanınca da iki üye seçilir. Meclisler ve cumhurbaşkanı bu seçimlerinde tam anlamıyla serbest değildirler. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunca seçilecek üyelerden birer kişinin üniversitelerin hukuk, iktisat ve siyasal bilimler öğretim üyelerinin birlikte toplanarak, açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olması gerekir; cumhurbaşkanı da seçeceği iki üyeden birini Askerî Yargıtay genel kurulunun göstereceği üç aday arasından seçmek zorundadır.

Kimin tarafından seçilirlerse seçilsinler, bütün Anayasa Mahkemesi üyelerinde aranan birtakım ortak koşullar var: Anayasa Mahkemesine asıl veya yedek üye olabilmek için, kırk yaşını doldurmuş bulunmak ve Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay veya Sayıştay'da başkanlık, üyelik, başsavcılık, başkanunsözcülüğü veya üniversitelerde hukuk, iktisat ve siyasal bilimler alanlarında en az beş yıl öğretim üyeliği veya onbeş yıl avukatlık yapmış olmak gerekir.

Anayasa Mahkemesinde neye karşı ve kimler tarafından dâva açılabilir?

Anayasa Mahkemesinde rastgele bir konuda dâva açılamaz. Her mahkemenin önceden belirtilmiş belli bir görevi olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi de yalnız yasaların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasaya uygunluğunu denetler. Açılacak dâvaların da bunlar «aleyhine» açılması gerekir. Bir kuralın ya da işlemin ortadan kaldırılması için açılan böyle dâvalara «iptal dâvası» deniyor. Anayasa Mahkemesinde açılan dâvalarda yalnızca kuralların iptali söz konusu.

Yasaların ya da içtüzüklerin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal dâvası açma olanağı ancak belirli kimselere ve organlara tanınmıştır: cumhurbaşkanı; son milletvekili seçimlerinde geçerli oy sayısının en az yüzde onunu alan veya parlamentoda temsilcisi bulunan partiler veya bunların meclis grupları; yasama meclislerinden birinin üye tamsayısının en az altıda biri tutarındaki üyeleri; kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Yüksek Hâkimler Kurulu, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay ve Üniversiteler.

Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya dâva açmak hakkı bir süreyle sınırlı: iptali istenen yasanın ya da içtüzüğün Resmî Gazetede yayınlanmasından doksan gün sonra bu hak düşer.

Bunun yanında, bütün vatandaşların da, ama dolaylı bir şekilde, Anayasa Mahkemesine başvurmaları mümkün. Bu olanaktan yararlanabilmek için, bir dâva dolayısıyle taraflardan biri durumunda olmak ve o dâvada uygulanacak bir yasa hükmünün Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmek gerekir; ayrıca, bu aykırılık iddiasının da mahkemece «ciddî» bulunması zorunludur. Bu zorluklarına karşılık, bir dâva dolayısıyle Anayasa Mahkemesine başvurma yolunun elverişli bir yönü de var: söz konusu yasanın yayın ya da yürürlük tarihi ne olursa olsun, Anayasaya aykırılık iddiasının ileri sürülmesi ve konunun Anayasa Mahkemesine götürülmesi her zaman mümkündür.

Dikkat edilecek olursa, Anayasa Mahkemesi, bir yasanın ya da içtüzüğün Anayasaya aykırı olup olmadığını araştırmak için kendiliğinden harekete geçmiyor. Mahkemenin bu konuda bir yargıya varabilmesi için, mutlaka ya doğrudan doğruya bir dâva yoluyla ya da başka bir mahkemede Anayasaya aykırılık iddiasını ileri sürerek kendisine başvurulmuş olması gerek. Hatta Anayasa Mahkemesinin bambaşka nitelikteki yargılarında, örneğin dokunulmazlığı kaldırma kararlarının denetlenmesinde ya da siyasal partilerin kapatılmasında da durum aynı.

Anayasayı korumak için Anayasa Mahkemesinin varlığı yeterli sayılabilir mi?

Hukuk açısından, Anayasanın ancak dâvalar dolayısıyle yargı organınca yorumlanabilmesi, aynı metnin başka açılardan sürekli bir yorumlamaya konu olmasını önlemiyor. Bir hak ya da özgürlüğünü korumak isteyenin, ülke yönetimine katılmak için çalışanın, devletin birtakım ekonomik ve sosyal hizmetlerde bulunmasını bekleyenin ilk dayandığı tutamak Anayasa oluyor. Anayasa, hukuk çekişmelerine varmadan da, siyasal ve sosyal mücadelelerde sık sık kullanılan bir silâh. Bu bakımdan, Anayasanın sağladığı hukuk güvenliği yanında, yön gösterici, uyarıcı, yapımları ya da kaçınışları ölçmeğe yarayıcı niteliği de çok önemli. Anayasanın bu yanları sayesinde günlük mücadelelerinde ağırlık kazananların Anayasaya herkesten önce sahip çıkmaları gerekiyor. Bir bakıma, egemen çevrelerin türlü etkileme yolları ve ekonomik güçleri varsa, bunlara karşı koymak isteyenlerin ellerinde de silâh olarak Anayasa var.

Kaldı ki, yasaların Anayasaya uygunluğunun denetlenmesinde de bütün yükü Anayasa Mahkemesine bırakmamak gerek. Partilerden başlayarak toplumdaki bütün kuruluşlar ve hatta bireyler, Anayasayı çiğneyici tutumlara karşı koyabilmeli ve Anayasaya sahip çıkabilmeli. Nitekim, Anayasanın başlangıç kısmında da, biraz edebî bir ifadeyle, «Türk Milleti... Anayasayı... asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder» deniyor. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi gibi kuruluşların ancak belli çevrelerden gelen tepkilere göre değil de bütün ulusun nabzını duyarak çalışabilmeleri ancak bu sayede mümkün olabilir.

erol yalçın

Sendikaların Topluma Karşı Görevleri (2)

Geçen yazımızda sendikaların işçi sınıfına karşı görevlerinden söz etmiştik. Oysa sendikalar bütün güçlerini işçiden almalarına rağmen, sosyal nitelikteki bütün kuruluşlar toplumsal yapı içinde birbirlerini karşılıklı olarak etkiler. Bu tesirin , ortak niteliği toplumsal yapının karekterini çizer.

Sendikalarımız genellikle içine kapanık bir şekilde yaşantılarını devam ettirmekte,toplumsal ve siyasal sorunlar karşısında kendilerine düşen görevi yani devrimci olma sorumluluğunu yerine getirememektedirler.

a- Siyasal açıdan:

Ülkemizin sosyal, siyasal ve ekonomik ortamdaki olumsuz ya da olumlu gelişmeler her şeyden önce çalışma , iş hayatına yansıyacağından ve çalışanları etkileyeceğinden,sendikalar, işçileri, işçilerin temsilcileri olarak sendikacıları suyun başına geçirmek için çaba göstermelidirler.Amaçlarına ulaşmak için de politik ortamda taraf olmak zorundadırlar.

Ülkemizde bu güne kadar sendikalar toplu iş sözleşmelerinin dar sınırları içinde kalmışlardır.Partiler üstü politikanın ülke gerçeklerine,iyice ters düştüğü bu gün açıkça anlaşılmaktadır. İşçilerin etkili olmadığı ortamlarda alınan kararların nasıl işçi aleyhine olabileceğinin örneklerini saymakla bitiremeyiz.

Sendikalar parlamentoda ağırlığını duyurup suyun başına geçmek için bundan sonra köylü, memur ve işçilere ülkenin temel ekonomik sorunlarını,örneğin toprak düzenini,dış ticareti,iç ticadeti,bankacılığı,kredilerin düzenini, yabancı şirketlerin ne getirdiğini, ne götürdüğünü, ekonomimize katkısı olup olmadığını bildirmek zorunda ve isteğindedirler.

b- Ekonomik açıdan:

3. Beş Yıllık Planda da öngörüldüğü gibi devlet büyük ölçüde özel teşebbüs ekonomisinin niteliklerine ve isterlerine bağlı kalmak zorunluğunu duyduğundan "para" denen mekanizmayı etkilemekte güçsüz kalmaktadır. Kapitalist sermayede kendini büyütebilmek için kolaylıkla benimsediği imkânlar içinde,emek sömürüsü çok büyük yer tutar. Karma ekonomi adını verdiğimiz düzende, devletin kamu yararına ekonomik harcamalar yapıp,kâr getiren yatırımları özel teşebbüs eline bırakmasından işçiler büyük zarar görmektedir...

Bu nedenle Anayasa ile öngörülen düzeye varabilmek için kurulu düzende bir takım değişiklikler yapılması nı zorunlu göstermektedir.

ihtiyaçları için aracıları ortadan çıkarmak mümkündür. Bu güne kadar sadece S.S.K'nun kredi imkânlarından , yararlanarak kurulan yapı kooperatifleri işçiyi bir takım aksaklıklara , engellere rağmen ev sahibi yapmıştır. Bu gün yapı kooperatiflerine girmek bir lüks olmuştur. 40-45 Bin lira peşin para vermeden üye olmak imkânsız hale gelmiştir. Boğaz tokluğuna didinen işçilerin bu büyük meblağı ödemeleri imkânsızdır.

Sendikalar, kooperatifler kurarak denetimi altında kurdukları şirketlerle üyelerini aracı kârından kurtararak taksitle ucuz mesken temin etme yoluna gitmelidir.

Sendikalar ayrıca işletme faaliyetlerine de katılmalıdırlar.

Bu gün ülkemizde çok büyük miktarlara varan bir sendika sermayesi kaynağı vardır,bu kaynak çoğu kez hareketsiz durmakta ve hatta zaman zaman işçiyi sömürenlerin elinde bir imkân haline gelmektedir. Bankalarda yatan sendika gelirleri tegeci elinde,işçiyi üreticiyi, halkı sömürmek için ele geçirilmiş olanaklardan biridir.

Oysa işsizliği önlemek için, yeni iş alanları yaratmak zorunda bulunduğumuz bir devrede yaşamaktayız.

kaçakçı şahan

bekir yıldız

Çalışma fermanları hükümetten mühürlü kaçakçıların kulakları çınlasın.

Durdu. Durmasıyla dünya, sesten, canlılıktan yana kurudu sanki. Ayakları altındaki gürültüye yeniden kavuşmak istedi. Yürüdü. Sessizlikten korkuyordu. Çünkü o gece, bozkırda sessizlik, devden büyüktü.

Şahan, Halep'te kazandığı parayı altına çevirmişti. Şimdi onun iki altını vardı. İşler böyle denk düşerse, birkaç kez daha gidip-gelecek, sonra bu işten elini ayağını çekecekti. Çünkü kaçakçılığa kabarık değildi hevesi.

Uzaktan it ulumaları duyuldu. Şahan adımlarını ufalttı. Çevresine bakındı. Sonra başını yukarı verdi. Ay'ın yarısı yoktu.

İyice durdu. Ay, sanki koşuyordu. Şahan şaşırdı. Başını iki yana salladı. «Hey mübarek,» dedi ve ağzından çıkan bu kelimeleri kulakları işitti. Böylece yanında biri varmış gibi geldi ona. Ürperdi. O, hiç kimseyi, hiç birşeyi istemiyordu şimdi. Biricik amacı, az ötedeki huduttan geçip köyüne girivermekti. Çömeldi. Bir cıgara sarıp ateşi, avuçları arasında körleterek yaktı. Yoğun birkaç nefes çekti. Aklı bir solukta ocağına sıçradı. Karısı, çocukları uyuyordu şimdi. Nedense küçük oğluna gönlü aktı. Onu çok seviyordu. Kıvırcık saçlarını mı, kara gözlerini mi, yoksa çükünü sallıya sallıya koşuşunu mu ötekilerden ayırdığını pek bilmiyordu Şahan. Ama sevginin sıcağı, bolu onundu işte.

Şahan başını öne düşürdü. «Bu eniği kaçakçı etmiyecağam, onu böylesi korkulara bulaştırmıyacağam,» diye geçirdi içinden. Sonra cıgarasının gözünü toprağa gömüp ayağa kalktı. Hududa doğru yürümeğe başladı. Şimdi daha yakından duyulan it ulumaları, gecenin karnına sıkılan mermi gibiydi. Şahan, ulumaların batısına yöneldi.

Beş on dakika sonra kurbağa seslerinin şenlendirdiği ince bir çaya ulaştı. Yemenilerini çıkarıp eline aldı. Suyu incitmek istemiyormuş gibi yavaş yavaş yürüyüp karşı yamaca geçti. Çayın oyuğundan aşıp düzlüğe kavuşunca önce oturdu, sonra yüzükoyun yattı. Birkaç minare boyu sürünerek yol aldı. Biraz daha sürüneceğini sanıyordu. Oysa aldandığını kavradı. Nişan koyduğu, kolu kanadı kurumuş ağacın yanıbaşına gelmişti çünkü.

Ağacı görür görmez, birdenbire, benzin gibi parlayan nefesine ciğerleri dar geldi. Canı sıkıldı. Başını sakınmadan öne düşürdü. Dudakları toprağa değdi.

Korku, Şahan'ın canındaydı. Ne ettiyse onu, toprağa gömemedi. Başını kaldırdı. «Allah,» dedi duyulur bir sesle. «Ya korkuyu al, ya canımı...»

Aklına ikinci kez kıvırcık saçlı, kara gözlü oğlu geldi. Utandı ondan. «Olur mu ya?» dedi kendi kendine. «Olur mu korkmak? Kaçakçılık yiğit işidir... Ya Allah...»

Ve «Allah» der demez ayağa kalktı. Yavaş yavaş mayın döşeli tarlaya girdi.

Şahan'ın hayatı şimdi yokla var arasındaydı. Toprağa basan ayağında hayat, havada korkuyla titriyen öteki ayağında ise ölüme, yok olmaya hazırlanış vardı. Üç beş saniyelik duraklamadan sonra havadaki ayağını da toprağın karanlık suratına koydu. Bekledi. Şimdi iki ayağının altında ölüm yoktu. Sevinir gibi oldu. Fakat bu sevinci, inceden esen yel, hemencecik ötelere taşıdı sanki.

Nedense Şahan, ölümün yer yer gizlendiği böyle bir tarladan geçerken, daha önceki geçişlerde duymadığı bir korkuya kapılıyordu bu kez.

Yaşamayı, hayatta kalmayı, kısa bir süre bile olsa garantilediği ayaklarını, yeniden ölümün tepesine bastırmaya cesaret edemiyordu. Fakat geriye, Suriye topraklarına dönmek kendisine hiç bir şey kazandırmıyacaktı. O, bunu da çok iyi kavrıyordu. Önemli olan, iki altını anayurduna geçirmekti. Bu altınlarda, çoluk-çocuğunun yaşama umudu asılıydı. Kanlı, hileli, ölüme bulaşmış bile olsalar...

Bedenini boydan boya hafifçe sağa kırıp sol ayağını kaldırdı. Sonra toprağı, ustaca, sabırla, fakat korkuyla yokladı. Toprak, sevdiği adam tarafından hazla okşanan kadın gibi huysuzlanmadı. Şahan cesaretlenip bu sokuluşu daha öteye götürdü. Ayağını tümden basıp bedeninin ağırlığını öne doğru aktardı. Fakat sağ ayağını öne atmaya fırsat bulamadan havaya uçtu.

Yere sırtüstü düştüğünde ne kadar eksildiğini hissedemedi. Korku ve şaşkınlık içinde bir süre kıpırdıyamadan öylece kaldı. Ancak bu sıra kendisiyle beraber, âdeta yerden gökyüzüne fışkıran toz-toprak yavaş yavaş suratına yağdı. Gözlerini kapamayı akıl ettiğinde, birisinin eksik olduğunu anladı. Çün-

kü kırptığı gözlerinden biri, kapanmak için hareket alamamıştı. Sağ elini güçlükle yüzüne götürdüğünde, yumuşak, sıcak, yuvarlağı bozulmuş bir şey ellerine bulaştı. «Gözümün biri akmış,» dedi içinden. Sonra karanlık bir korkunun boşluğuna yuvarlanır gibi oldu. Bedeni hafifledi. Sırtına değen toprak sert değildi şimdi. Ölüme düğümlenmiş bir sesle: «Heyvağ, gidiyem» dedi. «Ya Hüda, birazcık nefes daha.»

Kıvırcık saçlı, kara gözlü oğlu geçti gene, ufalanan aklının bir kıyıcığından.

Geriye kalan, toz-toprak yağmış gözünü güçlükle açtı. Bozkırın pak karanlığından, üzerine doğru bir tutam ışık boşaldı. Işık parlak değildi. Kırık kırıktı. Fersizdi. Aklını silkeledi. Işık kayboldu bu sıra. «Göğe çekiliyem,» diye geçirdi içinden. Dudak büktü bu yücelişine. «Kaçakçı kısmına iki cihan da kapalı» diye düşündü. Fakat kırık, fersiz ışıklar tekrar gözüne ulaştı. Başını hafifçe sağa sola çevirdi. Az ötedeki jandarma karakolundan yola çıkmış jeepti bu. Üzerine doğru geliyordu. Patlıyan mayın, jandarmaları harekete geçirmişti.

Şahan'ın aklına hemencecik şalvarının bir cebinde, kesesine düğümlediği iki altını geldi. Yerinden doğrulmayı sınadı. Beceremedi. Az önce gördüğü fersiz ışıklar, her soluk başı biraz daha kuvvetlenip jeepin farlarına bağlanıyordu. Son bir çaba gösterdi: «Ya Allah,» dedi. «Çoluk çocugumun yuzu suyu hürmetine.» Oturdu. Fakat yekinip kalkamadı. Sağ ayağında dayanılmaz bir sızı duydu bu sıra. Elinin birini uzattı. Bacağını aradı. Bulamadı. Ancak eline sıcak bir yapışkanlık bulaştı. Bacağının yarısı yoktu. Ve durmadan akan kan, canını her an biraz daha azaltıyor, başına balyoz yemiş domuzun debelenmesi yerine, bacağından sızan kan, onu ölüme, ölümü ufalta ufalta yaklaştırıyordu.

Bu ara, az ötede duran jeepten bir tutam ışık geldi. Çevresi yer yer aydınlandı. Ve bu aydınlığın bir bölümünde, kopan bacağını gördü Şahan. Farkında olmadan ellerini uzattı. Yerde yatan bacağını alıp bedenine yerleştirmek istedi sanki. İyice şaşırmıştı. Başını güçlükle geriye çevirdi. Jeep pek uzakta değildi. Jandarmalar vardı çevresinde. Elinde olmadan bedeni toprağa düştü.

Jandarmalardan biri Şahan'ı gördü:

«Na orda,» dedi arkadaşına, dürterek. Sonra bağırdı: «Kimdir o?»

Şahan'dan ses gitmedi.

Öteki jandarma öfkeli öfkeli:

«Kaçakçı itidir,» dedi.

«Ses versene!..»

«Gebermiştir belki...»

«Uykumuzu böldü pezevenk.»

«Yürü, gidek...»

«Ya gebermemişse?

«Sabaha kadar geberir nasıl olsa. Gündüz gözüyle gelip alırız.»

«Sağlam kazığa bağlıyalım. Geçen seferki gibi.»

Şahan, konuşulanları, bölük - pörçük duyuyordu. Onun jandarmalarla alıp vereceği kalmamıştı zaten. Canı, tükendi, tükenecekti. Son bir umutla, sağ elini şalvarının cebine soktu. Ölüm bu kertiğe geldiğinde, geriye, dua etmek ve altınlarını yutmak kalıyordu. Hileli ellerden kurtarmalıydı onları. Güçlükle para kesesini aldı. Canı, şimdi parmaklarında titriyordu. Keseyi dişleriyle çözdü. Ağzına boşalttı iki altını. Yutmaya çalıştı.

Bu sıra jandarmalardan biri mavzerini, jeepin farları altında kıpırdanan insan lekesine doğru rasgele boşalttı.

Şahan'ın canı, bedenine giren mermilere hiç direnmedi. Hemencecik bitti.

Altınlardan biri boğazına kaydı. Ötekisi henüz ağzındaydı. Neyse ki çenesi düşmedi ve az sonra, dişlerinin gerisinde altınlar, çelik bir kasadaymış gibi kala kaldı.

Ancekent köyünde, horozlar unutulmuştu. Güneş, nerdeyse köyün tepesine varacaktı. Ancak, kirli suratlarında sineklerin oynaştığı pek küçük çocuklar, orda-burda dolaşıyor, köy meydanında olup bitenleri izlemiyorlardı.

Şahan. toprağın yüzüne rasgele atılmıştı. Yanıbaşında da kopuk ayağı duruyordu. Bedenine vuran güneş, boşalan göz oyuğundan yüzüne, saçlarına akan kanı kurutmuştu. Saçları yer yer dikelmiş, birleşen dudakları arasındaki ince kan yolu, ağzına vurulmuş mühür gibi duruyordu. Ve sinekler, cirit atıyordu bu kanlı alanda.

Köylülerin başı öne yıkılmıştı. Hepsinin gözü, toprağa ve kana bölenmiş Şahan'ın üzerindeydi. Ama pek azının aklı, buradaydı. Çoğu, kendi içlerindeki öz mezarlarıyla konuşuyor, dertleşiyordu. Kiminin yüreği, baba, kiminin kardeş ya da oğlunun ateşiyle tutuşmuştu. Hele karıların yufka yüreği, yeni boğazlanmış tavuk gibi çarpazlıyordu.

Teğmen bağırdı:

«Avratlar gitsin!»

Kadınlar, yavaş yavaş dağılmaya başladı. Tanrı bu kadınlardan ağlamayı bile esirgemişti. Ölenin kim olduğunu ele vermemek yasalarında vardı çünkü. Ölen kaçakçının evi aranmasın, soyu mimlenip ikide bir sorgu-sualin ağzına sürülmesin diye.

Şahan'ın karısı, buruşuk bir suratla, kocasına son kez baktı. Üzerine atılmak, «Heyvağ...» diye dövünebilmek için canını bile vermeye hazırdı. Fakat aklına çocukları düşüyor, onların geleceği ve hısımlarının ekmek parasına kan doğramaya cesareti kıt geliyordu. Boynu bükük, tek göz damına doğru, yağ içmiş gibi yürüdü. Bir an önce ağlıyabilmek için başka çıkar yol yoktu. Damına girmeden, kıvırcık saçlı, kara gözlü çocuğunu gördü. Önü ardı açıktı. Sidiğiyle ıslattığı toprağı, küçücük elleriyle karıyordu. Anasını görünce güldü. Kadın eğilip kaptı onu. Çocuk, oyundan koparıldığı için mızmızlandı.

Az sonra odaya giren kadın, çocuğun üzerine kapandı. Ana-oğul beraber ağlaştılar.

Teğmen, yanındaki jandarmalardan birisine si-

nirli ve sabrı tükenmiş bir sesle bağırdı:

«Sıraya geçir şunları!»

Buyruğu alan jandarma, Şahan'ın çevresindekileri hem itiştiriyor hem de söyleniyordu:

«Uzağa, daha uzağa... Ard-arda... Ha şöyle...»

Ancekentli erkekler sıraya girdi. Onlar alışıktılar, ölüyü hiç tanımadıklarını söylemeye.

Teker teker teğmenin yanına gelmeye başladılar. Başları öndeydi. Gözleri kısık fakat sert çizgiliydi.

Teğmen, hep aynı soruyu tekrarlıyordu:

«Tanıyor musun?»

Soruyu duyan, Şahan'ı ilk kez görüyormuş gibi bakıyor, düşünüyor sonra başını iki yana sallayıp:

«Heç görmemişem Teğmenim...» diyordu.

Gene aynı soru. Bu kez bir başkasına:

«Tanıyor musun?..»

«Töbe ki görmemişem...»

Teğmen, kimsenin tanış çıkmayışına kızıyor, fakat bir başkasına, gene de sormadan edemiyordu:

«Tanıyor musun? Doğru söyle ama. Bak, burada ikimizden başkası yok.»

Adam tanımaya çalışıyormuş gibi eğilip bir süre Şahan'a bakıyor, bu sıra akmış gözünün çukurluğunda kümeleşen sinekler havalanıp vızırdıyorlardı. Ve Şahan'ı tanımaya çalışan adam belki onun duvar komşusu, belki de düğünlerde halay çektikleri, can-ciğer arkadaşıydı. Fakat gene de başını iki yana sallayıp aynı cevabı tekrarlıyordu:

«Töbeki heç görmemişem.»

Teğmen, sıcaktan bunalmıştı. Bozkırın dağlıyan güneşinin aşağılara inip başının üzerine oturduğunu sandı. Bir an önce işin sonunu almak istiyordu artık. Geriye kalan birkaç kişiye doğru bağırdı:

«Haydi çabuk. Sırası gelen sallanmasın.»

Sıra ihtiyar bir adamdaydı. Teğmenin buyruğuna aldırış etmeden Şahan'a doğru ağır ağır yürümeye başladı.

Teğmen köpürdü.

«Çabuk olsana babalık!»

İhtiyar adam istifini gene bozmadı. Adımlarına değirmen taşı takılıydı sanki. Teğmen ona doğru yürüdü. Kolundan tutup çekti:

«Ağzımdan çıkanı duymadın mı!»

İhtiyar adam sızılı bir sesle:

«Eskimişem, hastayam ha!» dedi.

«Uzattın ama.»

Sonra Şahan'ın yanına geldiler. İhtiyar adamın, eti çekilmiş elleri titriyordu. Günlerden beri traşlanmamış yüzündeki ak kıllar dikelmiş, çukura kaçan gözleri daha da ufalmıştı. Fakat bu eskimiş yüzde diriliğini ve heybetini kaybetmemiş biricik canlılık parmak kalınlığına ulaşan kaşlarıydı.

İhtiyar adam çömeldi. Şahan'ı daha yakından görmek istiyordu. Bu arzu Şahan'ı ele vermek için değildi. Ancekent köyünde, belki herkes onun kim olduğunu söyliyebilirdi ama, bu ihtiyar adam, Şahan'ın Şahan olduğunu söylemiyecek biricik insandı. Çünkü o, Şahan'ın, özbeöz babasıydı.

Teğmen omuzuna dürttü:

«Hadi herif, yeter çömeldiğin,» dedi. «Tanıdınsa söyle.»

İhtiyar adam, yavaş yavaş ayağa kalktı. Şahan'ın az öteye kayan bacağına uzandı. İki eliyle kavrayıp oğlunun eksikliğini tamamladı. Uzaklaşırken ihtiyar sesi zar-zor duyulabildi:

«Tanımıyam. Heç görmemişem.»

O gün Ancekent köyünde az konuşuldu, az yenilip, az içildi.

İhtiyar adam, gecenin ilk ağzından beri jandarma karakolunun bir ucunda oturmuş, oğlunun yanına sokulabilmek için fırsat kolluyordu. Yerinden kalktı. Karanlığa nerdeyse aydınlık karışacaktı.

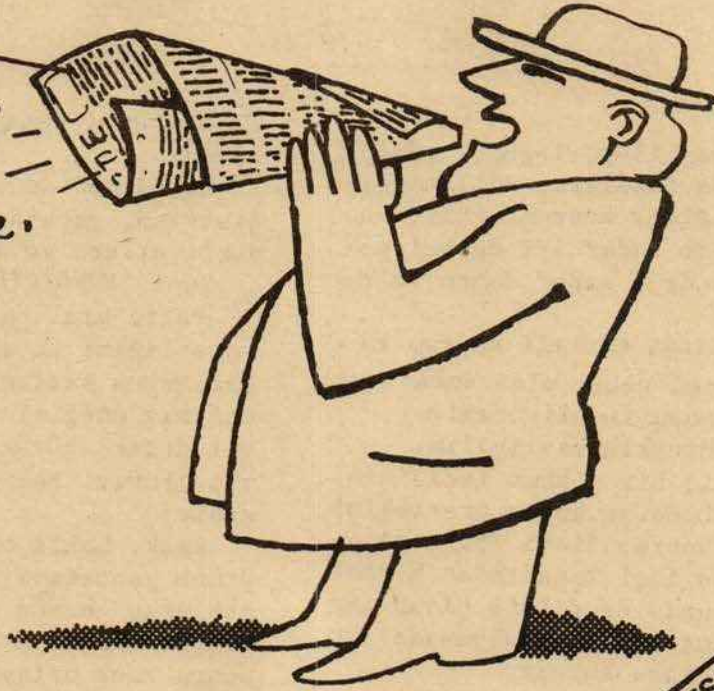
Boyunu ufaltarak yürümeğe başladı. Karakola iyice sokuldu. Oğluyla arasında üç-beş adım kalınca çömeldi. Çevresini taradı, dinledi. Ne bir kıpırdanış, ne de ses vardı. Bedenini dikmeden bacaklarını hareket ettirip Şahan'ın yanına vardı. O, örgüsü yer yer dağılmış eski bir hasırın altındaydı. Gömme ruhsatı için, ilçeden hükümet doktoru gelmediğinden, bir gün sonraya kalmıştı, toprağın altına girmesi.

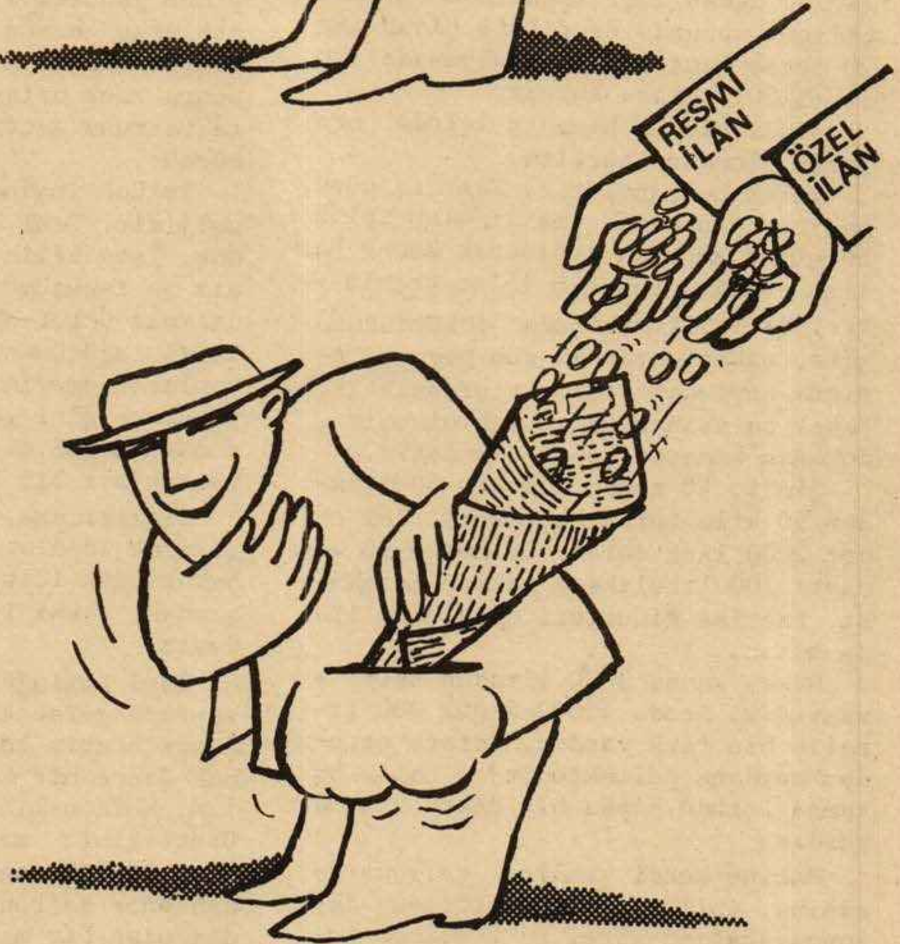
İhtiyar adam iyice eğildi. Hasırın ucunu kaldırdı. Şahan'ın ayakucunda olduğunu anladı. Çok ince dilimlere bölünmüş zamanı, boşuna tüketmemek için, hemencecik Şahan'ın başucuna geçti. Bir eliyle hasırı kaldırdı, öteki eliyle de çözülmeye başlıyan karanlığın içinde, oğlunun yüzünü arayıp buldu.

Kaçağa gitmeden, oğluyla konuştuklarına boyun eğerek gelmişti. Altınları alacaktı. Parmaklarıyla oğlunun ağzını buldu. Fakat birdenbire yüreğinde bir sarsıntı oldu. Bu, sevginin iyice debreşmesiydi. Elini, Şahan'ın ağzından çekip tüm yüzünde dolaştırdı. Gönlündeki sevgiyi, oğlunun kanlı yüzüne yaydı. Ve farkında olmadan gözleri yaşlandı. Elini çekip olduğu yere oturdu. Ölüsüne sahip çıkamıyan bir insan olarak utancından bin parça oldu sanki. Savuşup gitmek istedi buradan. Fakat gelinine eli boş gitmek, oğlunun çok sevdiği kara gözlü, kıvırcık saçlı torununa, babasının hayatı pahasına elde ettiği altınları götürmemek de onu başka yönden küçültüyordu. «Yoksulluk yere girsin,» diye geçirdi içinden. Sonra başını iki yana sallıyarak, «Ne olurdu Şahan'ım, biraz daha tendirisli olsaydı ya,» dedi. Fakat oğlunu bu kadarcık da olsa suçladığı için haksızlık ettiğine inandı bir solukta. «Kara yazı,» dedi. «Mayın gâvur icadı.»

Böylesine düşüncelerin sonunu getiremiyordu ki, sabırsız birkaç horoz öttü az ötedeki köyde.

Fakat yapamıyordu bu işi. Bütünlüğü zaten yeterince bozulmuş ölüsüne, daha fazla eziyet etmeye kıyamıyordu. Bir süre bekledi. Elleri titriyordu. Ayağa kalktı. Eğer oğlu: «Babey canım yere düşerse, altınlar sana emanettir ha! Onları önce ağzımda, sonra karnımda aramalısan.» dememiş olsaydı belki de yürüyüp gidecekti. Gidemedi ama. Aklındaki tüm düşünceleri bir yana dürüp çömeldi. Ve oğlunun çenesini ayırdı...

BABIALİ BASINI

EMEK: Bütün değerlerin yaratıcısıdır

Emek, emekçiler, işgüçü günlük yaşantımızda defalarca kullandığımız, işittiğimiz kavramlardır. Bu kavramları ne kadar iyi öğrenirsek mücadelemiz de o kadar doğru ve tutarlı olur.

Bu sayımızda çeşitli kavram karışıklıklarına sebep olan emek ve işgücü konusunu inceliyeceğiz.

İşe bir örnekle başlıyalım.

Sözgelimi, bir dokuma işçisinin bir günde 20 metre kumaş ürettiğini düşünelim. Toptan fiatı 150 lira olan bu kumaş işçi tarafından 8 saat çalışma sonunda üretilmiş olsun. Bu 20 metre kumaşı patron piyasada üç bin(3000) liraya satsın.

Şimdi biz bu kumaşın içinde nelerin olduğunu görelim.

İplik harcanmıştır. Yani iş günü başında yanımızda yığılı olan iplik bu günün sonunda değişerek kumaş haline gelmiş, kumaşın içine geçmiştir. Bu iplik makinada dokunduğuna göre, makinamızda da gün boyunca aşınma meydena gelmiş, yıpranmıştır. Fakat bu aşınan kısım yok olmamış, dokunan kumaşın içine girmiştir.

Şimdi, 20 metre kumaşta 40 liradan 50 kilo iplik harcanmış olsa eder 2000 lira tutar. 20 metrelik kumaşta 700 liralık da makine aşınması, fabrika giderleri olsa,2700 lira tutar.

Oysa, kumaş 3000 liradan satılmaktadır. Arada (3000-2700) 300 liralık bir fark vardır. Bufark nereden meydana gelmektedir? O halde bu kumaş içinde başka bir değer daha vardır.

Makine kendi kendine çalışmayacağına, iplik de kendiliğinden dokunmayacağına göre, bu üretimde insan gücüne de ihtiyaç vardır. Yani, üretim aracında ham maddeyi değiştiren, yeni bir madde yaratan emek de ürünün (kumaşın) içine katılmıştır.

Bir ürünü değerli kılan,onu değiştiren, yaratan biz işçilerin hünerli elleri ve alın teridir.

Yani EMEĞİDİR?

Peki, biz çalışınca emeğimizin karşılığını mı alıyoruz ? Yani işe başlarken sattığımız ya da kiraladığımız emeğimiz midir? Bu soruya evet dersek büyük bir yanılgıya düşmüş oluruz. Peki patrona sattığımız nedir?

Emek, belli bir çalışma sonucu ürüne yaptığımız katkıdır. Oysa işe başlarken henüz emek ortaya çıkmamıştır. Ancak üretime başladıktan sonra emek ortaya çıkar. Başlangıçta patrona sattığımız kendi İŞGÜCÜmüzdür.

İşgücü insanda var olan gizli enerjidir. Yani kafa,kol,bilek gücüdür. İşte bizim patrona kiraladığımız bu işgücümüzdür. Patrondan aldığımız ücret de emeğimizin değil, kendi işgücümüzün karşılığıdır.Patronların emeğimizin karşılığını veriyormuş gibi görünmelerinin nedeni sömürülerini gizleyebilmek için yarattıkları bir kavram karışıklığıdıı

Yanılgılara düşmemek ve önümüze çıkacak konulara doğru bir gözle bakabilmek için emek ve işgücü arasındaki farkı iyice bellemek zorundayız.

Işçi Sözlüğüne ayırdığımız bu sayfada gelecek sayıda açıklayacağımız üretim konusuna hazırlık olmak üzere bir kere daha tekrarlıyalım. EMEK belli bir iş günü sonunda ürettiğimiz mala kattığımız değer dir. İŞGÜCÜ ise çalışmaya başlamadan önce patrona kiraladığımız bize ait olan bir maldır.Öyle bir mal ki içinde yeni değerleri yaratabilmemiz için gerekli tükenmeyen bir enerji saklıdır.